

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ

Επιθεώρηση

Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών

ΤΕΥΧΟΣ 3^ο 2022 > ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Η ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΥΠΕΡΟΧΗ ΤΩΝ 21 ΟΧΥΡΩΝ

της «Γραμμής Μεταξά»

Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ ΤΟΥ 1931

«ΤΑ ΟΚΤΩΒΡΙΑΝΑ»

Η «ΓΕΝΝΗΣΗ» ΤΩΝ ΑΡΜΑΤΩΝ

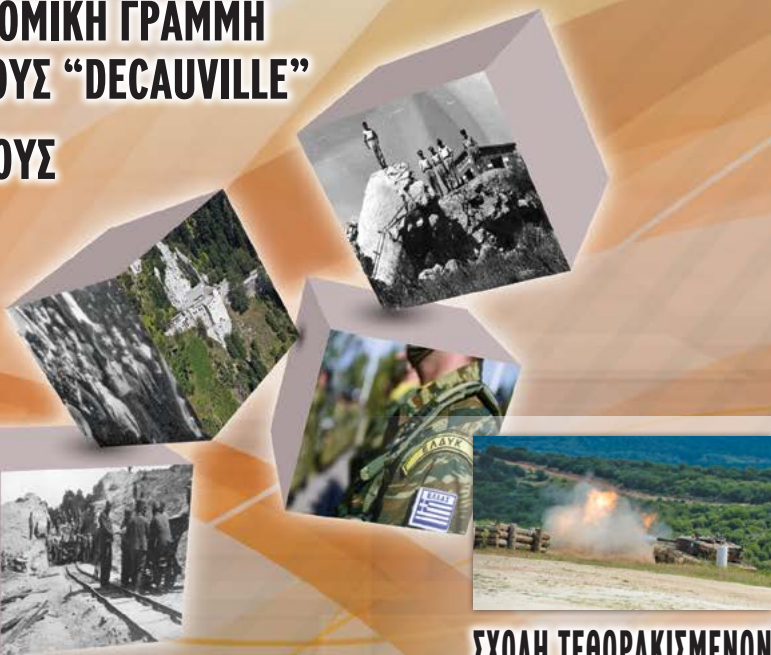
Η ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΣΥΝΟΡΩΝ...

ΤΟ 1832 ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΕΥΡΥΤΑΝΙΚΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ

...Η ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ ΣΤΕΝΟΥ ΠΛΑΤΟΥΣ "DECAUVILLE"

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΥΣ ΕΛΔΥΚΑΡΙΟΥΣ ΤΟΥ 1974

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΣΧΟΛΗ ΤΕΘΩΡΑΚΙΣΜΕΝΩΝ

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ
Δ3 (ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ)

ΠΡΟΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ

Επιθεώρηση

ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ • ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1883 • ΤΕΥΧΟΣ 3^ο 2022

• Αριθμός λογαριασμού του Περιοδικού Τράπεζα Πειραιώς
6915-130036-953 • IBAN: GR7901719150006915130036953

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

Στελέχη ε.ε. και Πολιτικό προσωπικό > 2,40€ ανά έτος
του Στρατού Ήφρας

Στελέχη ε.α. του Στρατού Ήφρας > 2,94€ ανά έτος
Ιδιώτες, Σύλλογοι κ.λπ. > 5,87€ ανά έτος

• Το Περιοδικό αποστέλλεται στη Μονάδα-Υπηρεσία που υπηρετεί ο συνδρομητής.

• Για τη διαχείριση της συνδρομής των ε.ε. στελεχών λειτουργεί η εφαρμογή του Περιοδικού στην Ηλεκτρονική Πύλη Διαδικτυακών Εφαρμογών του army.gr

• Καταθέτουν τη συνδρομή στον Αριθμό Λογαριασμού Τράπεζας του Περιοδικού και αποστέλλουν την απόδειξη καταθέσεως (με FAX, e-mail ή ταχυδρομικώς) μαζί με το απόκομμα συνδρομής.

• Τα έξοδα τραπεζικής μεταφοράς της συνδρομής επιβαρύνουν τον συνδρομητή.

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ (ΕΚΤΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ)

Απλή (Επιταγή Τράπεζας Πειραιώς) > 16,30€ ανά έτος
Συστημένη (Επιταγή Τράπεζας Πειραιώς) > 23,80€ ανά έτος

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ (ΕΝΤΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ)

Απλή (Επιταγή Τράπεζας Πειραιώς) > 14,20€ ανά έτος
Συστημένη (Επιταγή Τράπεζας Πειραιώς) > 21,60€ ανά έτος

• Οι συνδρομητές Εξωτερικού εκδίδουν τραπεζική επιταγή από κατάστημα Ελληνικής Τράπεζας στο Εξωτερικό προς τον Αριθμό Λογαριασμού Τράπεζας του Περιοδικού (στη διεύθυνση του Περιοδικού).

Δωρεάν προβολή του Περιοδικού για τους μαθητές των Παραγωγικών Σχολών του Στρατού Ήφρας, μέσω της εφαρμογής του Περιοδικού στην Ηλεκτρονική Πύλη Διαδικτυακών Εφαρμογών του army.gr

Την εφαρμογή του Περιοδικού θα τη βρείτε στην Ηλεκτρονική Πύλη Διαδικτυακών Εφαρμογών του army.gr

ΑΠΟΚΟΜΜΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ
Δ3 (ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ)
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
1020 ΣΤΓ
Στρατόπεδο Παπάγου, Μεσογείων 227-231, Χολαργός, Τ.Κ. 15 561

Διευθυντής Έκδοσης

τηλ. 210 6553978

Διαχείριση Συνδρομητών

τηλ. & fax 210 6553979

e-mail: ekdosis@army.gr

Επώνυμο: ..... Όνομα: .....

Ιδιότητα: ..... Νέα Συνδρομή Ανανέωση Συνδρομής

Οδός: ..... Αριθμός: ..... Τ.Κ.: .....

Πόλη: ..... Τηλ: .....

ΑΦΜ (για τους ε.α.): ..... e-mail: .....

Επιλογή Μέσου: Έντυπο ή CD ή Online (pdf)*

*Για τους ε.ε. και ε.α. συνδρομητές μέσω της εφαρμογής του Περιοδικού στο army.gr και για τους λοιπούς μέσω e-mail

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ Επιθεώρηση

2022 - ΤΕΥΧΟΣ 3^ο
(ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ)

ΕΚΔΟΤΗΣ
ΓΕΣ/Δ3

(Διεύθυνση Ενημέρωσης και Δημοσίων Σχέσεων)

Διευθυντής ΓΕΣ/Δ3
Ταχσος Βασίλειος Μουντοκαλάκης

Καταχώριση Συνδρομητών
Καταχώριση Μελετών
ΜΥ Βασιλική Κιρτζαλίδου
ΜΥ Μαρία Ρέκκα

Επιμέλεια Κειμένου
ΜΥ Μαρία Ρέκκα

Επεξεργασία Φωτογραφίας
Ηλεκτρονική Σελιδοποίηση
Multimedia
ΜΥ Βασιλική Κιρτζαλίδου
ΜΥ Μαρία Ρέκκα
ΜΥ Στέλλα Κοντουδάκη

Υποστήριξη Δικτυακού Τύπου (INTERNET)
ΚΕΠΥΕΣ

Εκτύπωση
ΤΥΕΣ

Στοιχεία Επικοινωνίας

τηλ.: 210 655 3978 (Διευθυντής Έκδοσης)
τηλ. & fax: 210 655 3979 (Διαχείριση Συνδρομητών-Μελετών)
τηλ.: 210 655 3166-67 (Καλλιτεχνική Επιμέλεια)
e-mail: ekdosis@army.gr
http://www.army.gr

ΠΡΟΣΟΧΗ: Δεν επιτρέπεται η αντιγραφή και αναδημοσίευση των άρθρων χωρίς την έγγραφη συναίνεση του ΓΕΣ.

ΟΡΟΙ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

Η Στρατιωτική Επιθεώρηση δέχεται για δημοσίευση εργασίες πρωτότυπες ή από μετάφραση, σύμφωνα με την Πάγια Διαταγή του ΓΕΣ 0-17/2001, που αφορούν τις παρακάτω κατηγορίες θεμάτων:

Στρατιωτικά Θέματα: Εθνική Άμυνα, Τακτική και Στρατηγική, Οργάνωση των Ενόπλων Δυνάμεων, Πολεμικά Μέσα και Υλικά Όπλα μαζικής καταστροφής, Ευρωπαϊκής Άμυνας-Στρατού, Νέες Απειλές (Στρατιωτικές-Οικονομικές-Ηλεκτρονικές), Ηγεσία-Ηθικές Δυνάμεις, Στρατιωτική Γεωγραφία, Στρατιωτική Ιστορία, Διοικητική Μέριμνα, Τεχνολογικές Εξελίξεις.

Γενικότερα θέματα Στρατιωτικής-Πολιτικής Φύσης: Παγκόσμιο Περιβάλλον, Συνασπισμοί, Συμμαχίες, Διεθνείς Οργανισμοί, Πόλεμοι Χαμηλής Έντασης, Καταπολέμηση Οργανωμένου Εγκλήματος, Διεθνείς Τάσεις και Εξελίξεις, Δίκαιο του Πολέμου, Ανθρωπιστικές Επεμβάσεις, Γεωπολιτικά-Γεωφυσικά-Διαστήματος, Εξελίξεις των Εθνικών Θεμάτων.

Εγκυκλοπαιδικά Θέματα: Οικονομικά και Πολιτισμού, Κοινωνικά, Θρησκευτικά, Φιλοσοφικά, Τέχνης-Επιστήμης, Ιστορικά, Λειτουργία του Δημοκρατικού Πολιτεύματος και των Δημοκρατικών θεσμών, οποιοδήποτε εγκυκλοπαιδικό θέμα για την επιμόρφωση των στελεχών του ΣΕ.

Περιορισμοί για τη συνταξη και υποβολή των εργασιών:

- να χρησιμοποιείται η δημοτική γλώσσα, χωρίς υπερβολές και ακρότητες.
- να μην υπερβαίνουν τις 20 σελίδες (A4), συμπεριλαμβανομένων των τυχόν συγγραμμάτων, εικόνων και φωτογραφιών και να μην περιέχουν διαβηθμισμένες πληροφορίες.
- να μην περιέχουν σχόλια και κρίσεις σε βάρος προσώπων και να κινούνται μέσα σε ευπρεπές, τεκμηριωμένο επιστημονικό και τεχνικό πλαίσιο, χωρίς αιχμές, οξύτητες και προκλήσεις.
- να μην εκτρέπονται σε κρίσεις για την επίσημη πολιτική της χώρας και να μην εξιστορούν γεγονότα πολιτικής φύσεως που μπορούν να δημιουργήσουν προστριβές στο εσωτερικό της χώρας και με άλλα κράτη.
- να υποβάλλονται σε δύο αντίτυπα και σε οπτικό δίσκο (CD ή DVD) σε ηλεκτρονική μορφή (π.χ. Microsoft Word), συνοδευόμενα από σύντομο βιογραφικό του συντάκτη με τα στοιχεία επικοινωνίας του και εάν είναι δυνατόν, από ανάλογο φωτογραφικό υλικό (ανάυψος 300 dpi), κατάλληλο για αναπαραγωγή.
- να αναφέρονται ευκρινώς ο συγγραφέας, ο τίτλος, ο εκδοτικός οίκος, ο τόπος-χρονολογία-αριθμός έκδοσης για αναφορές σε πηγές και δημοσιεύσεις άλλων συγγραφέων-φορέων ή εφόσον πρόκειται για εργασία η οποία προέρχεται από αναπαραγωγή ή μετάφραση βιβλίου, άρθρου ή κειμένου.
- να καταγράφονται υποχρεωτικά οι βιβλιογραφικές αναφορές.

- 1 Οι συντάκτες είναι υπεύθυνοι για το περιεχόμενο της εργασίας τους και την εξασφάλιση άδειας για τη χρησιμοποίηση των πηγών και βιβλιογραφικών αναφορών-παραπομπών, καθώς και των πνευματικών δικαιωμάτων.
- 2 Οι εργασίες που δημοσιεύονται στη Στρατιωτική Επιθεώρηση εκφράζουν τη γνώμη και τις σκέψεις των συγγραφέων και όχι αναγκάια τις αντιλήψεις ή το δόγμα του Γενικού Επιτελείου Στρατού.
- 3 Οι εργασίες επετειακού χαρακτήρα (28^η Οκτωβρίου-25^η Μαρτίου κ.λπ.), θα πρέπει να υποβάλλονται τουλάχιστον προ εξαμήνου, έτσι ώστε να δημοσιεύονται ως επίκαιρες στο Περιοδικό μας.
- 4 Οι συντάκτες, εφόσον δημοσιευθεί η εργασία τους, δικαιούνται για κάθε τυπογραφική σελίδα (μεγέθους χαρτιού 17,5 x 25 εκ.) 2.300 έως 2.700 γραμμάτων αμοιβή 6,53€ για πρωτότυπη μελέτη και 3,97€ για εργασίες από μετάφραση, σύμφωνα με την ΚΥΑ Υπ. Αριθμ. 2/76198/0022 (ΦΕΚ 208/τΒ'/11-02-2008). Οι δικαιούχοι μετά την έκδοση και διανομή του αντίστοιχου τεύχους του Περιοδικού, μπορούν να επικοινωνούν με τη Δνση Χρηματικού του ΤΥΕΣ στο τηλ.: 210 6552659.
- 5 Οι εργασίες που υποβάλλονται στο Περιοδικό γνωμοδοτούνται από την Επιτροπή Σύνταξης για τη δημοσίευσή τους ή μη, και ανεξάρτητα από την απόφαση η επιστροφή τους δεν προβλέπεται.
- 6 Για περισσότερες πληροφορίες και διευκρινίσεις, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν με τη διαχείριση του Περιοδικού.

Πρόλογος έκδοσης

Αγαπητοί Αναγνώστες,

Σας καλωσορίζουμε στο 3ο τεύχος του 2022 της *Στρατιωτικής Επιθεώρησης*, του αρχαιότερου Περιοδικού του Στρατού, που εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1883.

Ξεκινάμε με την παρουσίαση της «Σχολής Τεθωρακισμένων» η οποία διατρέχει το εκατοστό εξηκοστό πρώτο έτος της αδιάκοπης λειτουργίας της, καθώς η σύστασή της χρονολογείται από τον Αύγουστο του 1861.

Ακολουθεί άριστα δομημένη-παραστατική μελέτη για την ποιοτική υπεροχή των 21 Οχυρών της «Γραμμής Μεταξά», αφιερωμένης ως φόρος τιμής σ' αυτούς που συνετέλεσαν στην κατασκευή του τιτάνιου αυτού έργου.

Πολύ ενδιαφέρουσα επιλογή αποτελεί και το ιστορικό άρθρο που παραθέτουμε στη συνέχεια το οποίο αφορά στην εξέγερση των Κυπρίων, το 1931, τα «ΟΚΤΩΒΡΙΑΝΑ»· μία ακόμα από τις άπειρες προσπάθειές τους για ανεξαρτησία και ένωση με τη μητέρα Ελλάδα.

Ενδιαφέρον, πιστεύουμε, θα βρείτε και το άρθρο που αφορά στη «Γέννηση» των Αρμάτων, καθώς καλύπτει όλο το φάσμα από τη γέννηση του πρώτου άρματος, τη χρησιμότητά τους στο πεδίο της μάχης, τα διδάγματα του παρελθόντος, τις τρωτότητές τους και τις μελλοντικές δυνατότητες εξέλιξής τους.

Το άρθρο που ακολουθεί μας μεταφέρει σε άλλη εποχή· εκείνη που ακολουθεί τη δημιουργία του Πρώτου Ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους μετά τους αγώνες του 1821, και παρουσιάζει ένα άγνωστο γεγονός που αφορά στη μετατόπιση των συνόρων, με τη γενναία πρωτοβουλία των κατοίκων δύο χωριών και των μοναχών μιας Μονής, έτσι ώστε να διαφυλαχθεί η Μονή αυτή, αφιερωμένη στην Παναγία Πελεκητή, από κυβερνητικά διατάγματα που αποσκοπούσαν στη διάλυσή της.

Καθώς γεγονότα και διδάγματα αναυλίζουν ασταμάτητα από την πηγή της ιστορικής έρευνας, παραθέτουμε την πολύ ενδιαφέρουσα μελέτη που αφορά στην αναζήτηση και τον εντοπισμό λιγνιτοφόρων εκτάσεων για τον εφοδιασμό των στρατευμάτων του Στρατού της Ανατολής, καθώς και στην ιστορία των σιδηροδρομικών γραμμών Στενού Πλάτους που στρώθηκαν στη Μακεδονία από τα στρατεύματα της ANTANT (Entente Cordial), στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου (1915-1918), για τη διευκόλυνση του εφοδιασμού και όχι μόνον.

Τέλος, είναι ιδιαίτερα μεγάλη τιμή για το Περιοδικό και τους αναγνώστες του η παράθεση του Αφιερώματος στους Αγωνιστές της ΕΛΔΥΚ, το 1974, από τον Υπτιγο ε.α. Σπύρο Δελλή, Διοικητή της ΕΛΔΥΚ εκείνη την περίοδο, αυτόπτη μάρτυρα και αγωνιστή.

Ευχόμενοι να βρείτε ενδιαφέρουσες τις δημοσιεύσεις μας, σας ευχόμαστε μια θετική αξιοποίηση του χρόνου σας μέσα από τις σελίδες και αυτού του τεύχους.

Η Συντακτική Ομάδα

Περιεχόμενα

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

σελ. **6**
ΣΧΟΛΗ ΤΕΘΩΡΑΚΙΣΜΕΝΩΝ

ΑΡΘΡΑ

σελ. **12**
Η ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΥΠΕΡΟΧΗ ΤΩΝ 21 ΟΧΥΡΩΝ ΤΗΣ «ΓΡΑΜΜΗΣ ΜΕΤΑΞΑ»
Ανχης (ΜΧ) Ευριπίδης Κ. Χανιάς

σελ. **20**
Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ ΤΟΥ 1931· «ΤΑ ΟΚΤΩΒΡΙΑΝΑ»
Ιωάννης Σ. Παπαφλωράτος

σελ. **40**
Η «ΓΕΝΝΗΣΗ» ΤΩΝ ΑΡΜΑΤΩΝ, Η ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ
Επκος Γεώργιος Μπίτσας

σελ. **54**
ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΣΥΝΟΡΩΝ... ΤΟ 1832 ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΕΥΡΥΤΑΝΙΚΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ
Αντγος ε.α. Χαράλαμπος Σ. Τσιτσιμίκος

σελ. **76**
...Η ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ ΣΤΕΝΟΥ ΠΛΑΤΟΥΣ "DECAUVILLE"
Δημήτρης Ι. Παπαδημητρίου

σελ. **86**
ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΥΣ ΕΛΔΥΚΑΡΙΟΥΣ ΤΟΥ 1974
Υπτιγος ε.α. Σπύρος Δελλής

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗ σελ. **92**

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ σελ. **95**

ΖΕΙΔΩΡΗ ΚΑΛΛΙΠΕΠΙΑ σελ. **95**

ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ σελ. **98**

ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ σελ. **101**

ΗΘΙΚΕΣ ΑΜΟΙΒΕΣ σελ. **106**

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ σελ. **108**

ΣΧΟΛΗ ΤΕΘΩΡΑΚΙΣΜΕΝΩΝ

«Ὁ ἀρχηγός τοῦ Ἴππικοῦ ἀσκεῖ ἐπί τοῦ στρατεύματος προσωπικήν ἐπίδρασιν. Διά τῆς ἐμπιστοσύνης τήν ὁποῖαν ἐμπνέει εἰς αὐτό, δύναται νά διπλασιάσῃ τήν ἀξίαν του. Τό πρῶτον προσόν παντός ἀρχηγοῦ τοῦ Ἴππικοῦ εἶναι τό τολμᾶν καί ριψοκινδυνεύειν. Πρέπει λοιπόν νά κατέχῃ εἰς τόν ὑψιστον βαθμόν ζωηρόν τό ἐπιθετικόν πνεῦμα, κλίσιν πρὸς τάς εὐθύνας καί χαρακτηῖραν ἀποφασιστικόν, ὅταν περίστασις δράσεως παρουσιάζηται. Μεταξύ πολλῶν λύσεων παρουσιαζομένων αὐτῷ, δέν θά διστάσῃ νά ἐκλέξῃ τήν τολμηροτέραν».

Κανονισμός των Ασκήσεων και Ελιγμών του Ἴππικοῦ 1914, τεύχος Β', σελ. 9.

«Ἡ μηχανική συνειδήσις κατέστη θρησκεία γιά τό ὄπλον τοῦτο, ὅπως δέ ἄλλοτε τό Ἴππικόν διεκρίνετο διά τήν συντήρησιν τοῦ ἵππου...»

Ταξίαρχος Νικόλαος Γωγούσης, Διευθυντής ΓΕΣ/ΔΙΤ, Οκτ 1953.

Ἱστορικά Στοιχεία

Ἡ Σχολή διατρέχει ἤδη 160 χρόνια αδιάκοπης λειτουργίας, ξεκινώντας τή μακράϊωνη ἱστορία της ἀπό τόν Αὐγούστο του 1861, με τήν ἴδρυση καί οργάνωση του Ἐκπαιδευτικοῦ Κέντρου Ἴππικοῦ (Ἴπποδρόμιο Φρουράς Αθηνῶν), με ἔδρα τήν Αθήνα. Τό 1926, μετονομάζεται σε Σχολή Ἐφαρμογῆς Ἴππικοῦ καί λίγα

χρόνια ἀργότερα, τό 1937, ἐντάσσεται στη Σχολή Ἐφαρμογῆς Ἴππικοῦ ἡ Σχολή Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν (ἡ ὁποία εἶχε ἤδη συγκροτηθεῖ ἀπό τό 1935 στήν Αθήνα) καί ἀποφασίζεται ἡ μεταστάθμευση στή Λάρισα.

Τόν Δεκέμβριο του 1940, μετά τή μαζική ἐπιχειρησιακή χρησιμοποίηση των

αρμάτων στο πεδίο τῆς μάχης καί τήν ἀνάδειξή τους ὡς κύρια οπλική πλατφόρμα των τμημάτων ἐλιγμοῦ, συγκροτεῖται στήν Ελλάδα ἡ Σχολή Ἀρμάτων, με ἔδρα ἐκ νέου τήν Αθήνα ἡ ὁποία καί ἀντικαθιστά τή Σχολή Ἐφαρμογῆς Ἴππικοῦ. Ἀπό τό τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, τό 1945 καί ἔπειτα, λειτουργεῖ γιά πρώτη φορά ὡς Σχολή Τεθωρακισμένων, προερχόμενη ἀπό τήν ἀνασυγκρότηση τῆς πρώην Πτέρυγας Τεθωρακισμένων του Γενικοῦ Κέντρου Ἐκπαιδεύσεως Ἀξιωματικῶν (ΓΚΕΑ) καί ἐγκαθίσταται στήν περιοχή Γουδή.

Ἐνα χρόνο ἀργότερα, τό 1946, συγκροτεῖται στήν ἴδια περιοχή τό Κέντρο Ἐκπαιδεύσεως Τεθωρακισμένων (ΚΕΤ) στο ὁποῖο ἐνσωματώνεται καί ἡ Σχολή Τεθωρακισμένων. Τό ἴδιο ἔτος, ἀποφασίζεται ἡ μεταστάθμευσή τους στίς Αχαρνές Ἀττικῆς, περιοχή στήν ὁποία θα παραμείνουν μέχρι καί τό 1954 ὁπότε

καί ἀποφασίζεται ἡ ἀνασυγκρότηση τοῦ ΚΕΤ καί ἡ ἐκ νέου μεταστάθμευσή του, στήν περιοχή Γουδή.

Τό 1975, ἀνοίγουν οἱ πύλες του Στρατοπέδου «Ἐπιλάρχου Μελίδη Γεωργίου» στήν Αὐλώνα Ἀττικῆς γιά νά υποδεχθοῦν τό Κέντρο Ἐκπαιδεύσεως Τεθωρακισμένων καί τή Σχολή, σε μια ἔκταση που υπερβαίνει τά 7.5 χιλιάδες στρέμματα. Ἀπό τότε καί μέχρι τό 2008, ἡ Σχολή θα παραμείνει ἐνταγμένη στή Κέντρο Ἐκπαιδεύσεως Τεθωρακισμένων, με τήν ὀνομασία Σχολή Ἀξιωματικῶν Τεθωρακισμένων –ΣΑΤΘ.

Τόν Ἀπρίλιο του 2008, μετονομάζεται σε Σχολή Τεθωρακισμένων –ΣΤΘ καί ἀπό τόν Ιούνιο του ἴδιου ἔτους, ἀποφασίζεται ἡ ὀργανική καί διοικητική ὑπαγωγή τῆς στή Διεύθυνση Ἴππικοῦ-Τεθωρακισμένων του ΓΕΣ. Ἡ ἀπαίτηση γιά ἐκπαίδευση ὑψηλοῦ ἐπιπέδου, προσαρμοσμένη στίς διεθνείς ἐξελί-

Η ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΥΠΕΡΟΧΗ ΤΩΝ 21 ΟΧΥΡΩΝ ΤΗΣ «ΓΡΑΜΜΗΣ ΜΕΤΑΞΑ»

Ανχης (ΜΧ) Ευριπίδης Κ. Χανιάς

Εικόνα 1: Επιτραπέζιο αναμνηστικό του Γενικού Επιτελείου Στρατού για τη Μάχη των 21 Οχυρών μεταξύ ελληνικών και γερμανικών στρατευμάτων. (Πηγή: ΓΕΣ, 2022)

«Όλβιος, όστις τῆς ἱστορίας ἔσχε μάθησιν»¹

Ευριπίδης, Απόσπασμα 910

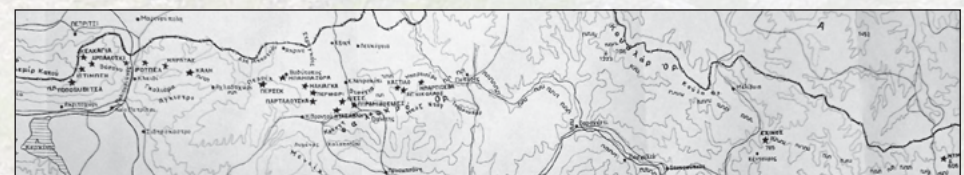
Σκοπός κάθε Οργανισμού που σέβεται τις αξίες τις οποίες πρεσβεύει είναι να ανασύρει από την ιστορική λήθη τους πρωταγωνιστές περιστατικών και γεγονότων άγνωστους στο ευρύ κοινό. Το παρόν άρθρο αναφέρεται στη διαδικασία σχεδίασης, επίβλεψης και κατασκευής των οχυρώσεων τῆς ελληνοβουλγαρικής μεθορίου, γνωστής και ως «Γραμμή ΜΕΤΑΞΑ»,² καθώς και στα επιτεύγματα όσων συμμετείχαν στη διαδικασία αυτή (Εικ. 1).

¹Απόδοση στη νεοελληνική γλώσσα: «Τυχερός όποιος έχει διδαχθεί από την ιστορία του». ²Ιωάννης Μεταξάς, Συνταγματάρχης (ΜΧ) ε.α. (12 Απριλίου 1871-29 Ιανουαρίου 1941).

Σύντομη ιστορική αναδρομή

Η αναγκαιότητα κατασκευής των 21 οχυρών (Χάρτης 1) προήλθε από την ορθή ανάγνωση του γεωπολιτικού περιβάλλοντος της εποχής και την πετυχημένη προβολή στο μέλλον. Προβλέποντας τις διεθνείς εξελίξεις, λήφθηκε υπόψη από την πολιτική ηγεσία και τη στρατιωτική ιεραρχία η δυσμενέστερη περίπτωση εμπλοκής της Ελλάδας σε πόλεμο κατά της Βουλγαρίας και κατά της Αλβανίας ταυτόχρονα.

Με βάση τις εκτιμήσεις αυτές και με δεδομένη την έλλειψη συστηματικών μελετών, το ΓΕΣ,³ στις 2 Αυγούστου 1935, συγκρότησε επιτροπή υπό την προεδρία του τότε Συνταγματάρχη (ΜΧ) Ιωάννη Στρίμπερ, η οποία αργότερα ονομάστηκε Επιτροπή Μελετών Οχύρωσης (ΕΜΟ).⁴ Η Επιτροπή είχε ως αποστολή την υποβολή συνολικής έκθεσης⁵ με την οποία θα καθορίζονταν η μορφή οχύρωσης, η γενική γραμμή χάραξης των έργων, η απαιτούμενη δαπάνη και ο τρόπος οργάνωσης της εργασίας.⁶ Τελικά, η έκθεση υποβλήθηκε τον Οκτώβριο ενώ στα τέλη του 1935 συγκροτήθηκε η Διοίκηση Φρουρίου Θεσσαλονίκης (ΔΦΘ).⁷ Η εκτέλεση των εργασιών εγκρίθηκε από τον τότε Αρχηγό ΓΕΣ, Αντιστράτηγο Αριστείδη Χασαπίδη,⁸ ενώ ανατέθηκε σε τρεις (και μεταγενέστερα σε πέντε) διευθύνσεις έργων.⁹ Οι πρώτες σε μεγάλη έκταση εργασίες έργων εκστρατείας σημειώθηκαν κατά το έτος 1937. Το επόμενο έτος αποτέλεσε σταθμό,¹⁰ και οι εργασίες συνεχίσθηκαν εντατικά¹¹ ενώ το 1939 σημειώθηκε σημαντική πρόοδος στα έργα εκστρατείας, ιδίως στις περιοχές των Δ΄ και Ε΄ Σωμάτων Στρατού. Κατά το έτος της κήρυξης του πολέμου (1940), ολοκληρώθηκε μόνο το πρόγραμμα των έργων εκστρατείας, κατόπιν διαταγών του ΓΕΣ. Στο σύνολο των κατασκευών αυτών πρέπει να προστεθεί και η συμπλήρωση του υπάρχοντος οδικού δικτύου με νέες διανοίξεις ή βελτιώσεις, οι οποίες έκαναν δυνατή την προσέγγιση ακόμη και του μικρότερου ενεργητικού σκεπάστρου.¹²

Χάρτης 1: Χάρτης των 21 οχυρών. Τα 19 είναι συγκεντρωμένα, ενώ τα 2 ανατολικότερα. Το πιο δυτικό είναι το Οχυρό «ΠΟΠΟΤΛΙΒΙΤΣΑ» ενώ απομονωμένο ανατολικά το Οχυρό «ΝΥΜΦΑΙΑ». (Πηγή: ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1987)

³ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1963. ⁴Τον Σεπτέμβριο 1935, το ΓΕΣ συγκρότησε στο 3ο Γραφείο το Τμήμα ΙΙΙ, το οποίο μετονομάστηκε αργότερα σε ΙΙΙ/β ως αρμόδιο Γραφείο Οχυρωτικής. Η Διεύθυνση ΙΙΙ/β ανατέθηκε στον τότε Αντισυνταγματάρχη (ΜΧ) Κωνσταντίνο Κανελλόπουλο, ο οποίος διατήρησε συνεχώς τη διεύθυνση του Τμήματος αυτού μέχρι τον Οκτώβριο του 1940, ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1987. ⁵Υπό μορφή πρακτικού. ⁶ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1987. ⁷Με πρώτο Διοικητή τον Συνταγματάρχη (ΜΧ) Παναγιώτη Κανελλόπουλο, ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1963. ⁸Καραμπασόλης, 2005. ⁹Μπουκουβάλας et al, 2007. ¹⁰Επήλθαν αλλαγές στη φιλοσοφία του έργου, όπως κατάργηση των χαρακωμάτων, μείωση των ανδρών της ομάδας μάχης από 13 σε 8, υιοθέτηση του σύνθετου επιφανειακού έργου οχύρωσης κ.ά., Γεδεών, 2002. ¹¹Εξαιτίας της κτηθείσας εμπειρίας των δύο προηγούμενων ετών, ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1987. ¹²Διανοίχθηκαν 174,32 χλμ. νέων οδών και βελτιώθηκαν 83,79 χλμ. υφιστάμενων οδών, ΓΕΣ/ΔΙΣ, 1963.

Κύπριοι διαδηλώνουν ειρηνικά τον Οκτώβριο του 1931.

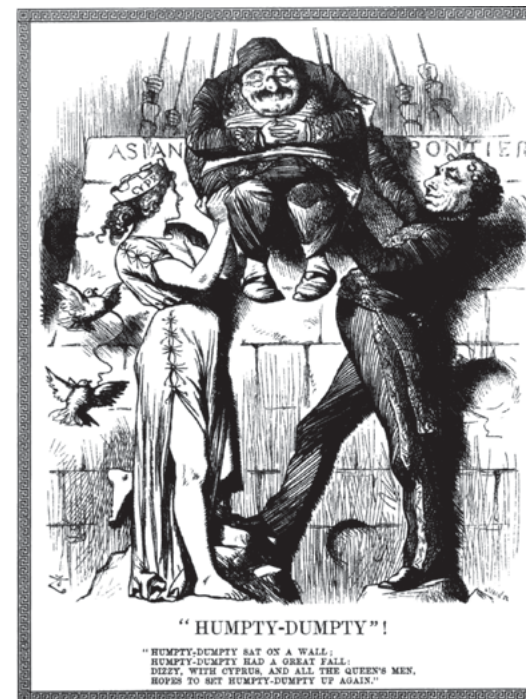
Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ ΤΟΥ 1931 «ΤΑ ΟΚΤΩΒΡΙΑΝΑ»

Ιωάννης Σ. Παπαφλωράτος, Νομικός-Διεθνολόγος,
Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών

Από τα πρώτα χρόνια της ενοικιάσεως της Κύπρου από τους Βρετανούς, οι Έλληνες κάτοικοί της εκδήλωσαν την επιθυμία τους για ένωση της νήσου με την μητέρα-πατρίδα. Συνήθως, αυτό γινόταν με ειρηνικό τρόπο, π.χ. συντάσσοντας υπομνήματα, αποστέλλοντας αντιπροσωπείες στο Λονδίνο, προκαλώντας επερωτήσεις στο βρετανικό Κοινοβούλιο. Εντούτοις, υπήρξε και μία φορά κατά την οποία οι Κύπριοι αντέδρασαν δυναμικά στις ψεύτικες υποσχέσεις και την καταπιεστική πολιτική των Βρετανών. Αυτό συνέβη στα τέλη Οκτωβρίου του 1931 και έμεινε στην ιστορία ως «η εξέγερση του Οκτωβρίου» ή αλλιώς «τα Οκτωβριανά».

Τον Ιούνιο του 1878, ανακοινώθηκε η «ενοικίαση» της Κύπρου στους Βρετανούς. Η ανακοίνωση αυτή πραγματοποιήθηκε στο περιθώριο των εργασιών του Συνεδρίου του Βερολίνου¹ και αποτελούσε το πρόδηλο αντάλλαγμα για τη θερμή υποστήριξη των τουρκικών απόψεων από τους εκπροσώπους της κυβερνήσεως της «Αυτής Μεγαλειότητας» στο Συνέδριο. Το τίμημα καθορίστηκε αργότερα και ανήλθε σε 92.799 στερλίνες, 11 σελίνια και 3 πένες. Αν και η «ενοικίαση» αυτή συγκέντρωσε ελάχιστη προσοχή τότε, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη μοίρα της νήσου έως σήμερα. Αρχικώς, οι Κύπριοι αιφνιδιάστηκαν από τις εξελίξεις, στη συνέχεια όμως εκδήλωσαν με κάθε τρόπο την ικανοποίησή τους για την απελευθέρωσή τους από τα δεσμά των Οθωμανών. Οι ομόθηρσοι Βρετανοί θεωρούνταν φιλελεύθεροι και είχαν «την έξωθεν καλή μαρτυρία» της αποδώσεως των Επτανήσων στην Ελλάδα, πριν από 14 περίπου χρόνια (τον Μάιο του 1864). Όλοι, λοιπόν, ήταν πεπεισμένοι ότι αργά ή γρήγορα οι «δίκαιοι» Βρετανοί θα ικανοποιούσαν τον βασικό πόθο των Κυπρίων για ένωση του νησιού

τους με την Ελλάδα. Το αίτημα αυτό αποτελούσε μόνιμη επιθυμία της συντριπτικής πλειοψηφίας των κατοίκων της Κύπρου.² Οι περιορισμένες ελευθερίες (που παραχώρησαν οι νέοι κυρίαρχοι της νήσου) και ορισμένα βασικά έργα υποδομής (τα οποία κατασκεύασαν) ελάχιστα επηρέασαν το φρόνημα της πλειοψηφίας των κατοίκων, που επιζητούσαν την απόδοση της πατρίδας τους στην Ελλάδα. Άλλωστε, οι Βρετανοί επέβαλαν βαρύτατη φορολογία και έλαβαν μία σειρά μέτρων, τα οποία διαιώνισαν την οικονομική ανέχεια των ανθρώπων της υπαίθρου.

Γελοιογραφία της εποχής της «ενοικιάσεως» της νήσου από τη Μεγάλη Βρετανία. Ο Άγγλος Πρωθυπουργός Μπέντζαμιν Ντισραέλι (με τη βοήθεια της Κύπρου) αποκαθιστά τον σουλτάνο στο βάθρο του.

¹Το Συνέδριο του Βερολίνου συνεκλήθη την 13η Ιουνίου 1878. Κύριος σκοπός των εργασιών του ήταν η διευθέτηση του λεγόμενου «ανατολικού ζητήματος» και ο περιορισμός της ρωσικής επιρροής στα Βαλκάνια. Η ρωσική διπλωματία εκμεταλλεύτηκε την επικράτηση των στρατευμάτων της κατά τον ρωσοτουρκικό πόλεμο των ετών 1877/78 και επέβαλε μαξιμαλιστικούς όρους επί των πανικόβλητων Οθωμανών στον Άγιο Στέφανο, προάσιο της Κωνσταντινουπόλεως. Εκεί, υπεγράφη η ομώνυμη Συνθήκη, η οποία δημιούργησε τη «μεγάλη Βουλγαρία». Το γεγονός αυτό προκάλεσε την οξυτάτη αντίδραση του Λονδίνου (πρωτίστως), της Βιέννης και των Αθηνών (δευτερευόντως).

²Σύμφωνα με την απογραφή που διενήργησαν οι Βρετανοί το 1881, ο πληθυσμός της νήσου ανερχόταν σε 186.084 ψυχές, εκ των οποίων 136.629 ήταν Έλληνες (73,42%), 46.389 Μουσουλμάνοι –δηλαδή Τούρκοι– (24,93%) και 3.066 (1,65%) Αρμένιοι, φραγκολεβαντίνοι και χριστιανοί Μαρωνίτες.

Η «ΓΕΝΝΗΣΗ» ΤΩΝ ΑΡΜΑΤΩΝ

Η εξελικτική
τους πορεία
και το
μέλλον

Επικος Γεώργιος Μπίτσος

Το συγκεκριμένο άρθρο έχει διπλό σκοπό: Πρώτον, να φωτίσει εκείνες τις πτυχές της ιστορίας που δείχνουν την πορεία που ακολουθήθηκε για την ανάπτυξη του πρώτου άρματος παγκοσμίως. Δεύτερον, να συνεισφέρει στη συζήτηση για τη χρησιμότητα των αρμάτων στο πεδίο της μάχης, τονίζοντας τα διδάγματα του παρελθόντος, τις τρωτότητες των αρμάτων και τις μελλοντικές δυνατότητες εξέλιξής τους.

Η «Γέννηση» των αρμάτων

Η ιδέα για τη χρησιμοποίηση ενός μέσου, το οποίο να παρέχει τα τρία κύρια χαρακτηριστικά του άρματος –κινητικότητα (mobility), ισχύ πυρός (firepower), προστασία (protection)– δεν προήλθε με την εμφάνιση του πρώτου άρματος μάχης, αλλά έχει τις ρίζες του στη μυθολογία και εκτείνεται σε ολόκληρο το φάσμα της ιστορίας. Ενδεικτικά, ο Κένταυρος, ο Δούρειος Ίππος, οι άμαξες στην αρχαιότητα (άρματα), αποτελούν περιπτώσεις κατά τις οποίες έγινε προσπάθεια να συνδυαστούν κάποια από τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά. Ο Χάουαρντ (Howard), αναφερόμενος στα χαρακτηριστικά του ιππικού, υποστηρίζει ότι «σε μία σύγκρουση μεταξύ έφιππων

δυνάμεων, το πλεονέκτημα προκύπτει από τον συνδυασμό της εμβέλειας, της προστασίας και της ταχύτητας».¹

Όμως η ανάλυση που ακολουθεί δεν αποσκοπεί στο να διερευνήσει ιστορικά την προέλευση της ιδέας για την ανάπτυξη του άρματος, αλλά στο να περιγράψει το πλαίσιο μέσα στο οποίο η Μεγάλη Βρετανία κα-

Little Willie (Πηγή: en.wikipedia.org)

τασκεύασε το πρώτο άρμα μάχης παγκοσμίως, τον «Μικρό Γουίλι» (Little Willie).

Στις αρχές του 20ού αιώνα, η τεχνολογική πρόοδος και ειδικότερα η ανακάλυψη των μηχανών εσωτερικής καύσης επέφερε μεγάλες αλλαγές σε οικονομικό, τεχνολογικό αλλά και στρατιωτικό επίπεδο. Ο Φούλερ (John Frederic Charles Fuller), Βρετανός Στρατηγός, συγγραφέας, διανοστής και από τους πρώτους Διοικητές τεθωρακισμένων σχηματισμών παγκοσμίως, υποστήριξε ότι: «στην ιστορία υπήρξαν δύο σημαντικά γεγονότα που άλλαξαν ριζικά την οργάνωση των στρατών: το πρώτο ήταν η υιοθέτηση του αλόγου ως “στρατιωτικού ζώου” και το δεύτερο ήταν η μετατροπή της μηχανής εσωτερικής καύσης σε “στρατιωτική μηχανή”».²

Η τεχνολογική ανάπτυξη αποτέλεσε πηγή έμπνευσης και για συγγραφείς. Ο Γουέλς (Herbert George Wells) πρέπει να θεωρηθεί ως προφήτης του πολέμου χαρακωμάτων και της ανάπτυξης των θωρακισμένων οχημάτων, τα οποία αποτέλεσαν την απαρχή ανάπτυξης των αρμάτων. Το 1903 δημοσίευσε στο Περιοδικό Σταντ μία μικρή ιστορία φαντασίας με την ονομασία «Πλοία Ξηράς» (Land Ironclads), η οποία ουσιαστικά αποτελούσε περιγραφή των όσων θα συνέβαιναν 11 χρόνια αργότερα. Συνοπτικά, η ιστορία αφορούσε δύο έθνη τα οποία πολεμούσαν μεταξύ τους και είχαν περιέλθει σε αδιέξοδο, καθώς ο επιτιθέμενος είχε σταματήσει στη γραμμή χαρακωμάτων των αμυνομένων. Η χρήση των «Πλοίων Ξηράς» υπήρξε η λύση του αδιεξόδου, καθώς ο επιτιθέμενος κατάφερε να διεισδύσει μέσα από τις γραμμές του αμυνομένου, ο οποίος τελικά έχασε τη μάχη.³

Στις αρχές του 20ού αιώνα ξεκίνησε η κατασκευή των θωρακισμένων οχημάτων. Μέχρι την κατασκευή του πρώτου άρματος, το 1915, είχε ολοκληρωθεί η παραγωγή τριών μοντέλων θωρακισμένων οχημάτων: Rolls Royce (Μεγάλη Βρετανία, 1914),

¹ Η εμβέλεια επιτεύχθηκε χάρη σε μακρύτερα και κατά συνέπεια βαρύτερα δόρατα, η προστασία εξασφαλίστηκε χάρη στον θώρακα. Βλέπε Michael Howard, *Ο Ρόλος του Πολέμου στη Νεότερη Ευρωπαϊκή Ιστορία*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2000, σελ. 18.

² John Frederic Charles Fuller, “Warfare and the Future”, *Armor*, (March-April/1953): 42.

³ Herbert George Wells, *The Land Ironclads (A rare science fiction story by H. G. Wells)*, (e-Artnow, Kindle Edition, p. 14).

ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΣΥΝΟΡΩΝ ΣΤΑ ΠΑΡΑΜΕΘΟΡΙΑ ΧΩΡΙΑ ΚΑΡΥΤΣΑ ΚΑΙ ΜΠΕΛΟΚΟΜΙΤΗ ΤΟ 1832 ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΕΥΡΥΤΑΝΙΚΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ

Αντγος ε.α. Χαράλαμπος Σ. Τσιτσιμπίκος

Τελική προσαρτηθείσα έκταση περί τα 25.000,00 στρέμματα, περιλαμβανομένη μεταξύ των δύο γραμμών, κόκκινης και μαύρης.

Ο μεγάλος ιστορικός της αρχαιότητας Θουκιδίδης είπε για την αξία της ιστορίας «*Ὀλβιος, ὅστις τῆς ἱστορίας ἔσχε μάθησιν*» που σημαίνει «ευτυχισμένος όποιος από την ιστορία έχει μάθει».

Ο Νομπελίστας ποιητής και διπλωμάτης Γεώργιος Σεφέρης έγραψε: «*Σβήνοντας κανείς ένα κομμάτι από το παρελθόν είναι σαν να σβήνει ένα κομμάτι από το μέλλον*».

Η ιστορία και η παράδοση συνδέει το παρελθόν με το παρόν και διδάσκει την πορεία στο μέλλον. Σηματοδοτεί την ιστορική συνέχεια του Έθνους, συνδέοντας τις γενιές μεταξύ τους. Αποτελεί τον φορέα των διαχρονικών αξιών του Ελληνισμού, στις οποίες οφείλεται η πνευματική και η κοινωνική συνέχεια ανά τους αιώνες, δημιουργώντας στέρεες και υγιείς βάσεις για το μέλλον. Είναι ο δάσκαλος του παρόντος και ο οδηγός του μέλλοντος. Η επαφή και η γνωριμία με τις πατρογονικές ρίζες αποτελεί καθήκον για τον

καθένα μας που θέλει να πορεύεται στο μέλλον με εφόδιο τη γνώση του παρελθόντος. Οφείλουμε, λοιπόν, σεβασμό στις παραδόσεις του τόπου μας, στα όσα μας δίδαξαν οι δάσκαλοί μας, οι ιερείς μας, οι παππούδες μας, οι γονείς μας, γιατί όπως λέει και ο νεότερος εθνικός μας ποιητής Κωστής Παλαμάς «*Χρωστάμε σ' όσους ήρθαν πέρασαν θα 'ρθουν, θα περάσουν, κριτές θα μας δικάσουν οι αγέννητοι, οι νεκροί*». Οφείλουμε επίσης αλληλεγγύη και αλληλοσεβασμό μεταξύ μας.

Καθώς η Χώρα μας απειλείται από παντού, η επαφή με τις ρίζες μας ενισχύει την εθνική μας συνείδηση, ενδυναμώνει το εθνικό μας φρόνημα και οι νέοι έχουν στηρίγματα για μια ζωή δημιουργική. Έχοντας ως μέτρο τι σημαίνει παράδοση και πατρίδα, κατανοούν ότι είναι οι συνεχιστές και αγωνίζονται χωρίς ακρότητες για την πρόοδο της κοινωνίας.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, θεώρησα σκόπιμη και αναγκαία την έρευνα και τεκμηρίωση των γεγονότων που αφορούν την ιστορία του χωριού μου, Καρύτσας, και του όμορου χωριού, Μπελοκομίτη, μαζί με την Ιερά Μονή της Παναγίας Πελεκητής, ώστε να καταστούν κτήμα της τοπικής κοινωνίας και ευρύτερα της ελληνικής ιστορίας του 1821.

Ερευνώντας στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, βρήκα στον φάκελο 192 των Μοναστηριακών, (Παναγία Πελεκητή), την αναφορά τού τότε Διοικητή της Ευρυτανίας, Ιερομνήμονα Δημάκη, με ημερομηνία 14-1-1838, ο οποίος περιγράφει με σαφήνεια το γεγονός της μετατόπισης της καθορισθείσας οροθετικής γραμμής και των συνεπειών που προέκυψαν για τη διατήρηση ή μη της Ιεράς Μονής της Παναγίας Πελεκητής. Σύμφωνα με την αναφορά αυτή, υιοθετήθηκε από τον Κωνσταντίνο Πεταλά, πρώτο Διοικητή από το 1833, τον Τούρκο Δερβέναγα των Αγράφων, των κατοίκων της περιοχής και των 4-5 μοναχών της Μονής η νέα οροθετική γραμμή.

Αναζητήσα παράλληλα τους καταγόμενους από τα χωριά του τέως Δήμου Δολόπων-Ευρυτανίας αγωνιστές του 1821 που τιμήθηκαν από την Κυβέρνηση του Ελεύθερου Ελληνικού Κράτους με χάλκινα και σιδηρά αριστεία (μετάλλια), κατόπιν υποβολής των προβλεπόμενων δικαιολογητικών.

Φρονώ ότι έπραξα το ιερό πατριωτικό καθήκον μου για τον τόπο της καταγωγής μου, αποδίδοντας επίσημα με γραπτά στοιχεία πλέον και όχι μόνο με την προφορική παράδοση ένα ακόμα ιστορικό γεγονός. Επειδή όμως η έρευνα δεν τελειώνει ποτέ, αλλά είναι μια συνεχής προσπάθεια αναζήτησης, εύχομαι και ευελπιστώ ότι δίνεται μια ευκαιρία σε νεότερους να συνεχίσουν την ανεύρεση και άλλων στοιχείων.

Από την αναζήτηση και τον εντοπισμό λιγνιτοφόρων εκτάσεων για τον εφοδιασμό των στρατευμάτων του Στρατού της Ανατολής

Η Σιδηροδρομική Γραμμή Στενού Πλάτους “Decauville” Κατερίνης-Δρυάνιστας
[Αναφέρεται και ως Δράνιστα (αλλιώς Μοσχοπόταμος)]

Δημήτρης Ι. Παπαδημητρίου, τέως Προϊστάμενος Υπηρεσίας ΟΣΕ/ΔΠΜΘ

Αποτελεί μια σοβαρή προσθήκη στην ιστορία των σιδηροδρομικών γραμμών Στενού Πλάτους που στρώθηκαν στη Μακεδονία από τα στρατεύματα της ANTANT (Entente Cordial), στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1915-1918).

Από το περιθώριο της ιστορίας Πληροφοριακά ιστορικά στοιχεία περιοχής Κατερίνης

Η Κατερίνη βρίσκεται στη Μακεδονία, κτισμένη σε περιοχή, όπου ενώνονται οι ανατολικές πλαγιές των Πιερίων και του Ολύμπου, σε υψόμετρο 35 μ., και απέχει απόσταση μόλις 7 χλμ. από τη δυτική ακτή του Θερμαϊκού κόλπου, όπου βρίσκεται και το επίνειόν της, η σκάλα της Βρωμερής (Καλλιθέα, από το 1950).

Η Κατερίνη, μέχρι την απελευθέρωσή της από την οθωμανική κατοχή, στις 16 Οκτωβρίου 1912, ήταν ένας άσημος συνοικισμός, που κατοικούσαν από 1.500 Οθωμανούς και 20 Ιουδαίους. Αργότερα, με την εγκατάσταση των προσφύγων,¹ και την προέκταση της μεγάλης Σιδηροδρομικής Γραμμής διεθνούς πλάτους, του Λαρισαϊκού, από του Παπαπουλίου (τέρμα του σιδηροδρόμου Πειραιώς-Δεμερλί-Συνόρων) και τη σύνδεσή της με τη Γραμμή Θεσσαλονίκης-Μοναστηρίου, στο Πλατύ (36,49 χιλ. από Θεσσαλονίκη), η Κατερίνη γνώρισε τεράστια οικονομική άνοδο από την εμπορική και γεωργική ανάπτυξη. Εκπληκτική ήταν η πρωτοβουλία αυτής της προέκτασης της Σιδηροδρομικής Γραμμής του Λαρισαϊκού προς βορρά και της οργανικής της σύνδεσης με το δίκτυο των σιδηροδρόμων του βορειο-ελλαδικού χώρου και μέσω αυτού με τον ευρωπαϊκό. Εγκαινιάστηκε στις 9/22 Μαΐου 1916, μέσα στη θύελλα του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου, από το Βασιλέα Κωνσταντίνο. Έκτοτε, ο σιδηροδρομικός σταθμός της Κατερίνης στο χιλιομετρικό σημείο 434.899 της Γραμμής Πειραιώς-Πλατέος άρχισε να παρουσιάζει ζωνρή εμπορική κίνηση λόγω της εκεί συγκέντρωσης των προϊόντων της εύφορης περιοχής. Η γενική κατάσταση όμως της οδικής συγκοινωνίας στην περιοχή της Κατερίνης ήταν πρωτόγονη. Το μόνο σε καλή κατάσταση τμήμα βρισκόταν από την Κατερίνη μέχρι την παραλία της Βρωμερής, η οποία θεωρείτο σπουδαίο σημείο από οικονομική άποψη, παρέχοντας εύκολη συγκοινωνία με την ενδοχώρα. Μια άλλη οδός που κατασκευάστηκε επί τουρκοκρατίας, μήκους 60 περίπου χιλιομέτρων, ήταν η οδός Κατερίνης-Ελασσόνας, μεγάλης σπουδαιότητας για τη συγκοινωνία όλης της περιφέρειας και των γύρω επαρχιών. Από την εποχή της κατασκευής της, όμως, η οδός αυτή δεν έτυχε καμιάς συντήρησης, με αποτέλεσμα την εποχή που αναφερόμαστε, θεωρούνταν σαν να μην υπάρχει. Μάλιστα, κοντά στην Κατερίνη κανένα ίχνος γεφύρωσης δεν υπήρχε επί του ποταμού Πέλεκα και κατά τη διάρκεια του χειμώνα, όλα τα χωριά και η κωμοπόλεις «διατελούσιν εν παντελή απομονώσει».²

Η Κατερίνη στην εξουσία της επαναστατικής κυβέρνησης της Θεσσαλονίκης, ως βάση εξόρμησης των Ανταντικών Στρατευμάτων προς τη νότια Ελλάδα

Στις 21 Οκτωβρίου/4 Νοεμβρίου του 1916, με απόφαση του Βενιζέλου και τη

¹ Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας/Γεν. Διοίκηση Μακεδονίας, Φακ. 13: Στην περιφέρεια της Υποδιοίκησης Κατερίνης που απαρτιζόταν από τους Δήμους Κατερίνης, Λιτοχώρου και Κολινδρού, στάλθηκαν στα 1914 περίπου 5.000 πρόσφυγες εκ των οποίων 3.000 εγκαταστάθηκαν στην πόλη της Κατερίνης, προσωρινά μεν στους στρατώνες και σε διάφορα οικήματα, οριστικά δε στις συνοικίες Βατάνι και Κερχανά, όπου οι τουρκικές Αρχές είχαν εγκαταστήσει παλαιότερα Βόσνιους πρόσφυγες.

² Αρχείο Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας, Φακ. 13, από έκθεση περί της καταστάσεως και των αναγκών της Περιφέρειας της Υποδιοικήσεως Κατερίνης, από 29 Νοεμβρίου 1919.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΥΣ ΕΛΔΥΚΑΡΙΟΥΣ ΤΟΥ 1974

Υπτιγος ε.α. Σπύρος Δελλής, ομιλία στην τελετή απονομής τιμητικής διακρίσεως του από τον Δήμο Κεντρικής Κερκύρας και Διαποντίων Νήσων

Η τιμητική αυτή διάκριση είναι τίτλος υψίστης τιμής, που ανήκει σε όλα τα Ελληνόπουλα της Ελληνικής Δύναμης Κύπρου, της γνωστής σε όλους σας ΕΛΔΥΚ. Αυτά τα Ελληνόπουλα, οι Ελδυκάριοι, πολέμησαν στην Κύπρο τον Ιούλιο και Αύγουστο του 1974.

Εκατόν πέντε, από αυτά τα Ελληνόπουλα, άφησαν την τελευταία τους πνοή στις πύλες της Λευκωσίας. Ορισμένοι από τους πεσόντες, που έφθασαν νύχτα στην ΕΛΔΥΚ, την παραμονή της τουρκικής εισβολής, δεν πρόλαβαν να δουν την ανατολή του ηλίου.

Οι Ελδυκάριοι το 1974 πολέμησαν με πρωτοφανή γενναιότητα τις πολυάριθμες ορδές των εισβολέων, μόνοι και πα-

ντελώς αβοήθητοι, για να περισώσουν την εθνική αξιοπρέπεια, την τιμή των ελληνικών όπλων και για να κρατήσουν την έρημη, τότε, από κόσμο Λευκωσία σε ελληνικά χέρια. Σε όλους αυτούς τους ήρωες της ΕΛΔΥΚ ξύπνησε το DNA της φυλής μας, μέσα στην απομόνωση και την εγκατάλειψή τους, και τους έκανε να μεθύσουν από το άρωμα της ηρωικής πνοής του γένους των Πανελλήνων, να

γιγαντώσουν το εθνικό τους φρόνημα και το αίσθημα της θυσίας και αυτοθυσίας, όπως ακριβώς το περιέγραψε ο ποιητής Τυρταίος το 650 π.Χ.: «...είναι καλό να πεθαίνεις πολεμώντας για την πατρίδα ανάμεσα στους πρώτους, λεβέντης...». Εξάντλησαν και το τελευταίο φυσίγγιο και βλήμα πυροβολικού που υπήρχε. Σαράντα τέσσερις, από τους 105 συνολικά πεσόντες, ήταν υφιστάμενοι μου στον Λόχο Διοικήσεως της ΕΛΔΥΚ, δηλαδή αξιωματικοί, ανθυπασπιστές, υπαξιωματικοί και στρατιώτες του Μηχανικού, των Διαβιβάσεων, οδηγοί και τεχνίτες οχημάτων, νοσοκόμοι, γραφείς, ταχυδρόμοι, οπλοουργοί και μουσικοί.

Όλοι στην πρώτη γραμμή, στο Πρόσθιο Όριο της Τοποθεσίας, στον ΠΟΤ, όπως λέγεται στη στρατιωτική ορολογία.

Η Κύπρος φρόντισε εξ αρχής να αποδώσει τον οφειλόμενο σεβασμό και τη δικαιούμενη τιμή στους νεκρούς της ΕΛΔΥΚ και να τους εναποθέσει αξιοπρεπώς στα ματωμένα χώματά της.

Η Ελληνική Πολιτεία τίμησε τους πεσόντες αναδρομικά, μετά από 34 χρόνια, με έξι βαθμούς. Μεταξύ των τιμηθέντων και ο Κερκυραίος Ανθυπασπιστής Άνθης Ελευθέριος του Αγγέλου.

Είναι πολύ φυσικό να υπάρχουν ερωτήματα για αυτό που όλοι γνωρίζουμε ως Κυπριακή Τραγωδία. Τα ερωτήματα αυτά ταλανίζουν και σήμερα τον Ελληνισμό απανταχού της γης.

Πολλοί ασχολήθηκαν με αυτό το θέμα. Η Ελληνική Πολιτεία και η Κύπρος, μετά από διετή έρευνα των Κοινοβουλίων τους, έδωσαν στη δημοσιότητα το πόρισμα, για τον Φάκελο της Κύπρου· 32 τόμοι συνολικά. Προσωπικά ψάχνω επί 49 χρόνια να απαντήσω στο βασικό ερώτημα «Γιατί αυτή η εθνική καταστροφή;», διότι περί αυτού

πρόκειται, αφού το 37% της Κύπρου είναι ακόμα υπό τουρκική κατοχή.

Λίγο πολύ τα γεγονότα είναι γνωστά σε όλους τους Έλληνες για αυτήν την τραγωδία, η οποία όμως δεν ήλθε ως «κεραυνός εν αιθρία».

Τον Απρίλιο του 1967, η Δημοκρατία στην Ελλάδα σταμάτησε να λειτουργεί.

Σ' αυτό το χρονικό διάστημα έλαβαν χώρα τα κύρια γεγονότα, που κατέληξαν στην Κυπριακή Τραγωδία.

Η πρώτη πιο ουσιαστική αλλά και καταστροφική ενέργεια του στρατιωτικού καθεστώτος, για την Ελλάδα και την Κύπρο, ήταν κατά γενική παραδοχή, η απόσυρση από την Κύπρο του Ελληνικού Στρατού· μιας ολόκληρης μεραρχίας, το 1967.

Στις 15 Ιουλίου 1974, το στρατιωτικό καθεστώς ενήργησε πραξικόπημα στην Κύπρο για ανατροπή του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Η ενέργεια αυτή καταγράφηκε ως η μελανότερη σελίδα του Κυπριακού, διότι είχε κίνητρα ποταπά, σκοπούς ανόπτους και αποτελέσματα ολέθρια.

Στις 20 Ιουλίου 1974, άρχισε η τουρκική αποβατική και αεραποβατική επιχείρηση, Αττίλας 1, για υλοποίηση της τουρκικής επεκτατικής πολιτικής, γνωστής στους πάντες από την εποχή του Κεμάλ Ατατούρκ.

Το πραξικόπημα έδωσε την αφορμή αλλά και το νομικό πρόσχημα για την εισβολή στην Κύπρο, με το δόλιο επιχείρημα της αποκατάστασης της διαταραχθείσης νομιμότητας και της προστασίας των Τουρκοκυπρίων. Στις 5 το πρωί της 20ής Ιουλίου, σαρώθηκε με αεροπορικούς βομβαρδισμούς το Στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ και άλλα στρατόπεδα της Εθνοφρουράς. Στις βόρειες ακτές της Κύπρου, δυτικά της Κυρήνειας, λάμβαν-

ΓΡΑΦΤΗΚΑΝ...

Η ώρα του μαρτυρίου

Εδώ, αρχίζει μια ξέχωρη φάση του έλληνοϊταλικού πολέμου, από τις δραματικότερες και τις πιο *πνιχτές*. Γιατί αν στην πρώτη φάση, της εισβολής, είχαν ή άρνηση να επιτραπεί ή διάβαση στον έπιδρομέα, αν ή δεύτερη *είχε* την έξαρση της Δίκης με την άντεπίθεση και με την καταδίωξη του άδικητη πίσω στ' όρμητήριό του, ή τρίτη θα είναι ή φάση της πάλης με τὰ φυσικά στοιχεία, της μεγάλης καρτερίας, του μαρτυρίου. Οί έπιχειρήσεις που θα κάνουν την έλληνική προέλαση να φτάσει στ' άκρᾶ της όρια, γίνονται τώρα πια μ' ένταση τρομαχτική, μέσα σε συνθήκες απάνθρωπες, με όλες τις έσωτερικές δυνάμεις των ανθρώπων τεντωμένες, έπιστρατευμένες για την υπέρτατη προσπάθεια. Πρέπει τώρα ό,τι κερδήθηκε να μη χαθεί, και πρέπει ακόμα να ολοκληρωθεί ή ανατροπή του αντίπαλου, τὸ ξεφώλιασμά του από την τελευταία και ισχυρότερη όχυρωματική του γραμμή. Άνάγκη λοιπόν να σταθεί ό έλληνικός στρατός με τ' όπλο έπι σκοπόν, άκοίμητος εκεί άπάνω στα χιονισμένα βουνά, που τὰ θερίζουν οί χιονοθύελλες. Να σταθεί έτσι νύχτα - μέρα, βδομάδες, μήνες.

Τὸ Γενικό Στρατηγείο, κ' ἄς έχει μπει ό βαρὺς χειμῶνας, δέν παραιτείται από την έπιθετική προσπάθεια, γιατί δέν μπορεί, δέν κάνει να παραιτηθεί. Πρέπει να διατηρηθεί από τους Έλληνες ή πρωτοβουλία, να μη λυγίσει τὸ έπιθετικό πνεῦμα του στρατού και να μη δοθεί στον έχθρὸ καιρός γι' ανασύνταξη. Με στροφή τὸ δεξι πάντοτε και με γενική κατεύθυνση την ἴδια, από Ἰωάννινα σ' Αύλωνα, θα γίνει προώθηση του Κέντρου και του άριστερου. Εἰδικώτερα, τὸ ΤΣΔΜ θα συνεχίσει την έξασφάλιση του ύψιπέδου της Κορυτσᾶς και θα βοηθήσει τις έπιθετικές έπιχειρήσεις, που θα εξελίσσονται από τὰ Β' και Α' Σώματα Στρατού νοτιώτερα. Στο κέντρο, τὸ Β' Σῶμα θα έπιδιώξει την κατάληψη της Κλεισούρας με προσπάθεια να υπερκεράσει από βοριά τους όρεινούς όγκους ανάμεσα Κλεισούρα και Τεπελένι. Στο άριστερό, τὸ Α' Σῶμα θα έχει στόχο του τὸ Τεπελένι.

Στὸ δεκάημερο από 13 ἴσαμε 22 Δεκεμβρίου ή κατάσταση δέν μπορούσε ν' αλλάξει ουσιαστικά στη ζώνη έπιχειρήσεων του Β' Σώματος. Βελτιώνονταν μόνο οί θέσεις των μονάδων του για την έπίθεση που έτοιμαζόταν. Οί ιταλικές δυνάμεις, αντίκρου, παρουσίαζαν έξαιρετική δραστηριότητα, ενώ ή κακοκαιρία δυνάμωνα όλοένα...

Έπρεπε να παρθεί ή Κλεισούρα και ή μεραρχία να έισχωρήσει ανάμεσα Τρεμπεσίνα - Σεντέλι, στους δίδυμους αυτούς όρεινούς όγκους που άσφαλίζουν όλόκληρη την όχυρη τοποθεσία από βοριά.

Στις 23 Δεκεμβρίου, ή έπίθεση αρχίζει. Ό καιρός είναι συννεφιασμένος, τὰ σύννεφα χαμηλά, κατεβαίνουν και σκεπάζουν κάθε τόσο τους άντικειμενικούς σκοπούς της XV Μεραρχίας [...] Ἡ γῆ είναι πνιγμένη σε στρώμα χιόνι ως μισό

μέτρο, τὰ τμήματα προχωροῦν με κόπο, οί άπώλειες είναι βαρειές, τ' αυτόματα και οί όλμοι των Ἰταλῶν θερίζουν.

Δεξιότερα, στη ζώνη της XI Μεραρχίας, όλη την προηγούμενη νύχτα χιόνιζε και ξανάρχιζε να ρίχνει χιόνι πυκνὸ από τις 11 τὸ πρωί την άλλη μέρα. Καταχνιά άδιάπεραστη είχε σκεπάσει ξαφνικά τὰ πάντα. Τὸ τάγμα που άρχισε πρώτο την έπίθεση, δέν περίμενε να φτάσει στὸ ὕψος του και τ' άλλο τάγμα, που είχαν στὸ πλευρὸ του κρυμμένο στὸ χιόνι που κατέβαινε άδιάκοπα, κατηφόρισε τὴ βαθειά χαράδρα αντίκρου του, ξεπρόβαλε μπροστὰ στους Ἰταλούς. Δέν τὸ περίμεναν, τραγουδοῦσαν. Ό άγώνας που άκολούθησε ὕστερα από την πρώτη σύγκρουση, είχαν άγριος, σώμα με σώμα. Πότε πίσω οί Ἰταλοί, πότε μπρός, κατώρθωσαν να κρατηθοῦν στις θέσεις τους - αλλά μόνον ἴσαμε τὴ νύχτα. Τελικά ξεριζώθηκαν, έφυγαν...

Ἡ I Μεραρχία είχε ξεκινήσει για τὴ δική της έπίθεση στις έννιάμιση τὸ πρωί, μέσα σε καταχνιά κ' αὐτή. Πρώτο είχε έξορμήσει ένα σύνταγμα, στις 11 ή ώρα ρίχτηκε στη μάχη κ' άλλο. Είναι άργή ή προχώρηση, τὰ πυρὰ του έχθρου φράζουν τις διαβάσεις. Προωθήθηκε λοιπόν ένα τάγμα ακόμα, με άποστολή να έπιχειρήσει μια κίνηση υπερκερωτική από τὸ δασωμένο άντέρεισμα στὰ νότια του Κουκιάρι και διατάχτηκε τὸ πυροβολικό, μαζί και τὰ πολυβόλα, να την υποστηρίξουν. Ὑστερα από άγώνα πεισματερό, τὸ ὕψωμα 1067 πάρθηκε, καθώς και τὸ άντέρεισμά του, σε βάθος όχτακόσια μέτρα.

Από 24 ἴσαμε 30 Δεκεμβρίου ή κακοκαιρία αναγκάζει τὸ Β' Σῶμα Στρατού ν' αναστείλει τις έπιχειρήσεις του, να περιμένει καλλίτερες συνθήκες. Οί μουλαρόδρομοι που έπρεπε ν' ακολουθοῦν τὰ τμήματα στις μετακινήσεις τους είχαν γίνει άδιάβατοι, πολτὸς από χιόνι λυωμένο και λάσπη, τὸν είχαν ζυμώσει με τις όπλές τους τὰ ζῶα, τ' ἄρβυλα. Τὸ χιόνι στὸ μεταξύ έπεφτε άδιάκοπα,

συναλλαζόταν με τις βροχές. Μουλάρια φορτωμένα γλύστραγαν στα μονοπάτια, γκρεμοσακίζονταν κάτω βαθειά στις χαράδρες, οί φάλαγγες τεντώνονταν και λιάνευαν έτσι που να γίνονται ατέλειωτες, άργές, ξεθεωμένες, πένθιμες. Έρχονταν οί νύχτες και τις πρόφταιναν στο δρόμο. Τότε αναγκάζονταν να σταθούν εκεί που βρίσκονταν, να κουρνιάσουν και να ξενουχτίσουν στην παγωνιά, πάνω στο χιόνι, στη λάσπη, μεθυσμένες από την ταλαιπωρία, μουσκεμένες ως το κόκκαλο, μερόνυχτα άμετρητα νηστικές. Είναι οί ώρες όπου ο άνθρωπος χάνει την αίσθηση του γύρω κόσμου, θαρεί πως μετατοπίστηκε στην Κόλαση και βασανίζεται εκεί δίχως έλπίδα γλυτωμού, κατάδικος στους αιώνες.

Τα κρουσπαγήματα νέκρωναν τ' άκρα, κάθε μέρα και σε περισσότερους. Είταν σαν ένας θάνατος ύπουλος, τμηματικός, που δάγκωνε κι' έκοβε κομμάτια από τα κορμιά, να τ' αφήνει σακατεμένα. Στην αρχή δεν ξέρανε τί είναι, γι' αυτό και τα πρώτα κρούσματα δεν τους έκαναν ιδιαίτερη εντύπωση. Το πόδι τουμπάνιαζε, βάραινε, κοκκίνιζε, έπιανε να μυρμιδίζει σα να το τρυπάγανε χιλιάδες άναμμένα καρφιά. Ύστερα άρχιζε να μελανιάζει, γινόταν μαυροπράσινο, πελώριο, και τότε έσκαγε έδω - εκεί, ένας άπαισιος καρπός, άφηνε να τρέχουν ύγρα κοκκινόχλωμα, αίμα και πύο. Τέλος νεκρωνόταν, δεν το ένιωθαν πιά, τα δάχτυλα γίνονταν μαύρα και ξερά. Το πήγαιναν ξυπόλητο πάνω στα χιόνια, νομίζοντας πως το φυλάει το άρβυλο, που είταν όμως από καιρό ξεπατωμένο χωρίς να το ξέρουν. Εκεί - άπάνω στις προχωρημένες γραμμές, στα βουνά που τα έπνιγε κάθε νύχτα καινούργιο χιόνι, οί προφυλακές δεκατίζονταν. Οί κρουσπαγημένοι της IV Μεραρχίας έφταναν κιόλας στο διπλάσιο από τους χτυπημένους της σέ μάχης : δυο χιλιάδες έξακόσιοι στρατιώτες, έξήντα άξιωματικοί. Περισσότερα από τα μισά ζώα είχαν χαθεί. Ο διοικητής της μεραρχίας, που άνέβηκε στις πρώτες γραμμές για να σχηματίσει προσωπική γνώμη, ένιωσε το θάρρος του να λυγίζει στο δρόμο : Είχε διασταυρωθεί με φάλαγγες ατέλειωτες από λείψανα που όδευαν μέσα στη χιονοθύελλα, άλλα πεζή, άλλα σε φορεία, άλλα καβάλα σε ζώα σκελετωμένα — ένα όραμα του Άδη. Είταν τραυματίες και κρουσπαγημένοι που τραβάγανε για τα όρεινά χειρουργεία, ν' άκρωτηριαστούν.

Σ' ένα τάγμα από όχτακόσιους, είχαν άπομείνει διακόσιοι είκοσι. Είτανε λόχοι με καμμιά είκοσαριά μόνον άντρες δύναμη. Παντού στα βουνά έβλεπες ξεμοναχιασμένους φαντάρους να ψάχνουν τρεκλίζοντας το δρόμο τους μέσα στην άσπρη άπεραντωσύνη, ή να έχουν καθήσει χάμου σε μιá πέτρα και να περιμένουν εκεί ώρες ατέλειωτες, μήπως περάσει καμμιά έφοδιοπομπή να τους περιμαζέψει, ή τίποτα τραματοφορείς. Μερικοί έκλαιγαν από τον πόνο, από την άπελπισία, από την πείνα. Συλλογίζονταν το σπιτικό τους, τη ζωή του σακάτη που τους περιμένει, το σπαραγμό των δικών τους σα θα τους άντικρύσουν, και ή καρδιά τους έλυωνε. Είχαν ύπερασπίσει την Ελλάδα, την τιμή της, σταμάτησαν μόνον αυτοί μέσα στον μεγάλο κόσμο τον έχθρό, τον κυνήγησαν πίσω, τον ντρόπιασαν. Ω ναί, ή θυσία άξιζε τον κόπο, αλλά δεν είταν για τουτο και λιγότερο βαρειά, λιγότερο πικρή...

Άγγελος Τερζάκης, Η' . «Η ΩΡΑ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ», από ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΟΠΟΪΑ (1940-1941), 1964, σελ. 142.

Φωτογραφική αναδρομή

ΕΙΔΑΝ...

1922

Ομάδα αξιωματικών που επέστρεψαν στην Αθήνα μετά τη Μικρασιατική Εκστρατεία.
(Πηγή: *Αγώνες των Ελλήνων*, Τόμος 2ος, σελ. 63)

Ζείδωρη καλλιέπεια

ΕΙΠΑΝ...

Εis μνήμην... **Η ΜΑΣΤΙΓΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ**

(THE BLIGHT OF ASIA) υπό **GEORGE HORTON** Προξένου και Γενικού Προξένου των Ηνωμ. Πολιτειών στην Εγγύς Ανατολή επί τριάντα χρόνια

Μια απ' τις πιο έξυπνες διαδόσεις που έχουν τεθεί σε κυκλοφορία από την Τούρκικη προπαγάνδα είναι εκείνη που επιδιώκει να πείσει ότι οι Χριστιανοί που σφάχθηκαν ήταν εξ ίσου κακοί, όπως εκείνοι που τους έσφαξαν, ότι ήταν «50 προς 50». Ο ισχυρισμός αυτός επηρεάζει πάρα πολύ την Αγγλοσαξωνική ιδέα περί δικαιοσύνης, απαλλάσσει τον καθένα από περαιτέρω ενόχληση ή ευθύνη και καθιστά τη συνείδηση.

Πρέπει όμως να είναι κανείς πολύ απερίσκεπτος για να παραδεχτεί μια τέτοια διαπίστωση και χρειάζεται ελάχιστη σκέψη για ν' αποδείξει κανείς το σφαλερό της διαπιστώσεως αυτής.

Και πρώτα πρώτα οι Χριστιανοί που ζούσαν κάτω απ' την κυριαρχία των Τούρκων ουδέποτε είχαν την ευκαιρία να κάνουν σφαγές και αν ακόμα είχαν αυτή τη διάθεση. Αν στη μακρά ιστορία των σφαγών που πότισαν με αίμα το έδαφος της αυτοκρατορίας σκοτώθηκαν μερικοί Τούρκοι, ο σχετικός μαθηματικός υπολογισμός δεν θα είναι 50 προς 50, αλλ' ούτε καν ένα προς δέκα χιλιάδες. Εκτός απ' αυτό και παρ' όλες τις ατέλειες των Χριστιανών του κόσμου, γενικά η διδασκαλία του Χριστού τους έχει διορθώσει. Σε όλες τις άλλοτε Οθωμανικές επαρχίες που επέτυχαν να απαλλαγούν απ' τον Τούρκικο ζυγό —Ουγγαρία, Βουλγαρία, Σερβία, Ελλάδα— έχουν σημειωθεί ελάχιστες περιπτώσεις Τούρκων που έχουν σφαγεί από Έλληνες (αν έχουν σημειωθεί και καθόλου).

Η συμπεριφορά των Ελλήνων απέναντι στις χιλιάδες των Τούρκων που κατοικούν στην Ελλάδα, όλο το διάστημα που γίνονταν οι θηριώδεις σφαγές και όταν η Σμύρνη καιγόταν και οι πρόσφυγες έφταναν σε όλους τους λιμένες της Ελλάδας πληγωμένοι, κακοποιημένοι και κατεστραμμένοι, υπήρξε ένα απ' τα ωραιότερα και θαυμαστότερα κεφάλαια της ιστορίας αυτής της χώρας. Δεν έλαβε χώραν καμιά αντεκδίκηση. Οι Τούρκοι που ζούσαν στην Ελλάδα δεν ενοχλήθηκαν καθόλου, ούτε ξέσπασε επάνω στα κεφάλια τους καμιά θύελλα μίσους ή εκδικήσεως.

Αυτή είναι μια μεγάλη και ωραία νίκη που κάτω απ' τις συνθήκες που έγινε φτάνει το επίπεδο των νικών του Μαραθώνος και της Σαλαμίνας.

Θα ρωτούσε κανείς: τι καλύτερο θα μπορούσε να κάνει ένα άλλο Χριστιανικό έθνος; Στην πραγματικότητα η όλη συμπεριφορά της Ελλάδας, κατά τη διάρκεια των διωγμών των Χριστιανών στην Τουρκία και ύστερα απ' αυτή, υπήρξε αξιοθαύμαστη, αυτό δε το μαρτυρεί και η συμπεριφορά της ίδιας χώρας απέναντι των Τούρκων αιχμαλώτων πολέμου και οι φροντίδες της για τις πολλές χιλιάδες προσφύγων που κατέφυγαν στο έδαφος της. Ξέρω πολύ καλά αυτά που λέγω, γιατί ήμουν στην Ελλάδα και τα είδα με τα ίδια μου τα μάτια. Νομίζω ότι κανένας δεν θα τολμήσει ν' αμφισβητήσει αυτά τα γεγονότα.

Αν οι Έλληνες ύστερα απ' τις σφαγές που έγιναν στον Πόντο και στη Σμύρνη έσφαζαν όλους τους Τούρκους που ήταν στην Ελλάδα, ο λογαριασμός μόλις θα ήταν 50 προς 50, (Κεφ. ΛΣΤ', Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ «50-50», σελ. 188-189).

[...] ο πολύ μορφωμένος και έξυπνος συγγραφέας Δρ Buckler τονίζει μερικά γεγονότα εκπληκτικής σημασίας και σπουδαιότητας. Ιδού τι λέγει: «*Η σειρά των ιστορικών μνημείων και εγγράφων στοιχείων της Ανατολίας καλύπτει περίπου πέντε χιλιάδες χρόνια. Οι περίοδοι που αντιπροσωπεύονται από τα σωζόμενα λείψανα μνημείων, εκτείνονται από την Τρίτη χιλιετηρίδα π.Χ. με τις πινακίδες σφηνοειδούς γραφής της Νότιας Καππαδοκίας μέχρι τον 15ον αιώνα μ.Χ. με την αρχιτεκτονική και τις επιγραφές του Seljuk. Μεταξύ των ιστορικών κλάδων επάνω στους οποίους ρίχνουν φως τα λείψανα μνημείων της Ανατολίας είναι: δίκαιο, πολιτική, οικονομία, παιδεία, καλές τέχνες (ανάμεσα στις οποίες και γλυπτική), φιλοσοφία, λογοτεχνία.*»

Παρακάτω λέγει ότι ο όρος «Ανατολία» όπως χρησιμοποιείται στο βιβλίο αυτό, καλύπτει όλη τη Μικρά Ασία που βρίσκεται δυτικά από μια γραμμή διήκουσα από την Αλεξανδρέττα μέχρι την Μαύρη Θάλασσα και υπολογίζει τον αριθμό των πόλεων που

περιείχαν οι αρχαίες πολιτείες, οι οποίες είχαν δικά τους νομισματοκοπεία μέσα στα δεκατέσσερα κλασικά διαμερίσματα που βρίσκονταν μέσα στην παραπάνω περιοχή, ως εξής: Λυκία, Παμφυλία και Πισιδία: 95 πόλεις • Λυκαονία, Ισαυρία και Κιλικία: 82 πόλεις • Φρυγία και Γαλατία: 61 πόλεις • Βιθυνία, Παφλαγονία και Πόντος: 34 πόλεις • Ιωνία, Λυδία και Καρία: 84 πόλεις • Σύνολο: 356 πόλεις.

Ανάμεσα στις πόλεις που έχουν ήδη ανασκαφεί ή προβλέπεται ν' ανασκαφούν, ο παραπάνω συγγραφέας αναφέρει την Πέργαμο, τη Μίλητο, τις Σάρδεις, την Κολοφώνα, την Πριήνη και την Κνίδα και ανάμεσα σ' εκείνες που έχει ελαττωθεί η σημασία τους σχετικά με ανασκαφές απ' αυτή και μόνη την ύπαρξή τους σαν συγχρόνων πόλεων, είναι η Σμύρνη, η Αλικαρνασσός, η Αττάλεια, η Φιλαδέλφεια, τα Θυάτειρα και η Άγκυρα, που είναι η τωρινή πρωτεύουσα της Τουρκίας (ή Αngora). Οι περισσότερες, αν όχι όλες οι πόλεις που αναφέρει παραπάνω ο Δρ Buckler, υπήρξαν κέντρα Ελληνικού ή Χριστιανικού πολιτισμού ή και των δύο.

Είναι φυσικό ότι οι αρχαιολόγοι, με την έντονη επιθυμία τους να επιτύχουν την άδεια να εργασθούν στη Μικρά Ασία με σιγουριά, θα έπρεπε να είναι πολύ προσεκτικοί στο να μην πουν κάτι που θα προσέβαλε την ευαισθησία των Τούρκων. Πρέπει ν' αναπτύξουν όλη τη διπλωματία τους στις διαπραγματεύσεις των μαζί τους, ούτως ώστε να έλθουν εις φως όσο το δυνατόν περισσότεροι απ' τους θησαυρούς της Ελληνικής τέχνης και σοφίας που τώρα βρίσκονται θαμμένοι κάτω απ' την επιφάνεια της γης, η οποία είναι πλέον στα χέρια των Κεμαλικών και που είναι ακόμα υγρή απ' το αίμα των τελευταίων επιζώντων ενός αρχαίου πολιτισμού, (σελ. 191-192).

Σχετικά με την μεγάλη εμπορική και βιομηχανική δραστηριότητα που ο καθηγητής Buckler προέβλεπε στα 1922, τα επόμενα δύο αποσπάσματα από τις εφημερίδες του 1925 είναι επίκαιρα. Ένας συντάκτης της Gazette del Popolo του Τορίνου, που γύρισε τελευταία απ' τη Σμύρνη, λέγει: «*Η όψη της Σμύρνης είναι τραγική. Αν και πέρασαν δύομισι χρόνια απ' την τραγωδία της, τα ερείπια είναι άθικτα. Σε έκταση δύο χιλιομέτρων κατά μήκος της προκουμιάς εκτείνονται οι σκελετοί — τα φαντάσματα των σπιτιών. Και πιο πίσω βρίσκονται πολλά μίλια δρόμων που πλαισιώνονται από άλλα φαντάσματα σπιτιών, σαν ένα απέραντο νεκροτομείο. Αυτή η πόλη φαντασμάτων είναι ένα τρομερό σύμβολο ολόκληρης της Τουρκίας. Εκείνο που τραβά την προσοχή πέρα απ' όλα είναι η εξαφάνιση των Ελλήνων που σαρώθηκαν και εκριζώθηκαν απ' την πόλη αυτή που ήταν η μητρόπολη τους στην Ανατολή και όπου επικρατούσαν σε όλες τις μορφές της δραστηριότητος. Οι Αρμένιοι έχουν επίσης εντελώς εξαφανισθεί. Οι Εβραίοι με δυσκολία υποφέρουν τους περιορισμούς, στους οποίους υποβάλλονται στη σφαίρα της ζωής των, (σελ. 192-193).*»

Τις δυνατότητες της Μικράς Ασίας σχετικά με τον Ινδοευρωπαϊκό πολιτισμό μπορεί κανείς να τις εννοήσει καλύτερα, όταν ρίξει ένα βλέμμα πάνω σ' αυτή τη χώρα, όπως ήταν καθ' όλη την περίοδο που ήταν γεμάτη από πολλά εκατομμύρια ανθρώπων και περιείχε πολλές πόλεις που ήταν πηγές καλών τεχνών, λογοτεχνίας, φιλοσοφίας, βιομηχανίας και όλων εκείνων που είναι ωφέλιμα και ωραία για την ανάπτυξη του ανθρώπου. Όλα αυτά σαρώθηκαν πολλές φορές από εισβολές Ασιατών και Μογγόλων και τώρα η χώρα είναι σκεπασμένη απ' την Τούρκικη μάζιγα, (σελ. 190).

Ορθοδοντική Επιστήμη

Λγός (ΥΟ) Βασίλειος Ζυμπερδίκας,
Ειδικός Ορθοδοντικός, Επιμελητής 424 ΓΣΝΕ/ΟΦΘ

Ορθοδοντική είναι η επιστήμη που έχει ως στόχο την αποκατάσταση της σύγκλεισης, της θέσης των δοντιών και της σχέσης των γνάθων, καθώς και τη βελτίωση της αισθητικής του χαμόγελου αλλά και του προσώπου. Με άλλα λόγια, η ορθοδοντική θεραπεία στοχεύει στο να οδηγήσει τα δόντια ή/και τις γνάθους σε μία νέα θέση ισορροπίας, η οποία θα εξασφαλίσει τη σωστή θέση και κλίση των δοντιών τόσο μεμονωμένα όσο και σε σχέση με τα διπλανά δόντια αλλά και τα δόντια του αντίθετου φραγμού, η οποία εκτός από την καλύτερη αισθητική θα οδηγήσει σε μια πιο σωστή σύγκλειση και άρα και σε μεγαλύτερη σταθερότητα του αποτελέσματος.

Όπως γίνεται αντιληπτό, οι ορθοδοντικές ανωμαλίες σύγκλεισης, δηλαδή οι αποκλίσεις από την επιθυμητή θέση ισορροπίας, δεν συνιστούν από μόνες τους μία παθολογική κατάσταση, υπό την έννοια ότι δεν μπορούν αυτές καθαυτές

να προκαλέσουν ανεπιθύμητες ενέργειες στα σκληρά (δόντια, φατνία, γνάθους) και μαλακά μόρια (χείλη, γλώσσα, παρειές) της στοματικής κοιλότητας. Εντούτοις, οι ανωμαλίες σύγκλεισης έχουν κατά καιρούς «ενοχοποιηθεί» για

την έμμεση πρόκληση ανεπιθύμητων καταστάσεων, όπως είναι η διευκόλυνση κατακράτησης μικροβιακής πλάκας και παρεμπόδιση εφαρμογής σωστής στοματικής υγιεινής, η τραυματική δήξη, η δυσκολία στην αναπνοή αλλά και διαφόρου βαθμού επιδράσεις στην αυτοεκτίμηση και την ψυχολογία του ασθενούς.

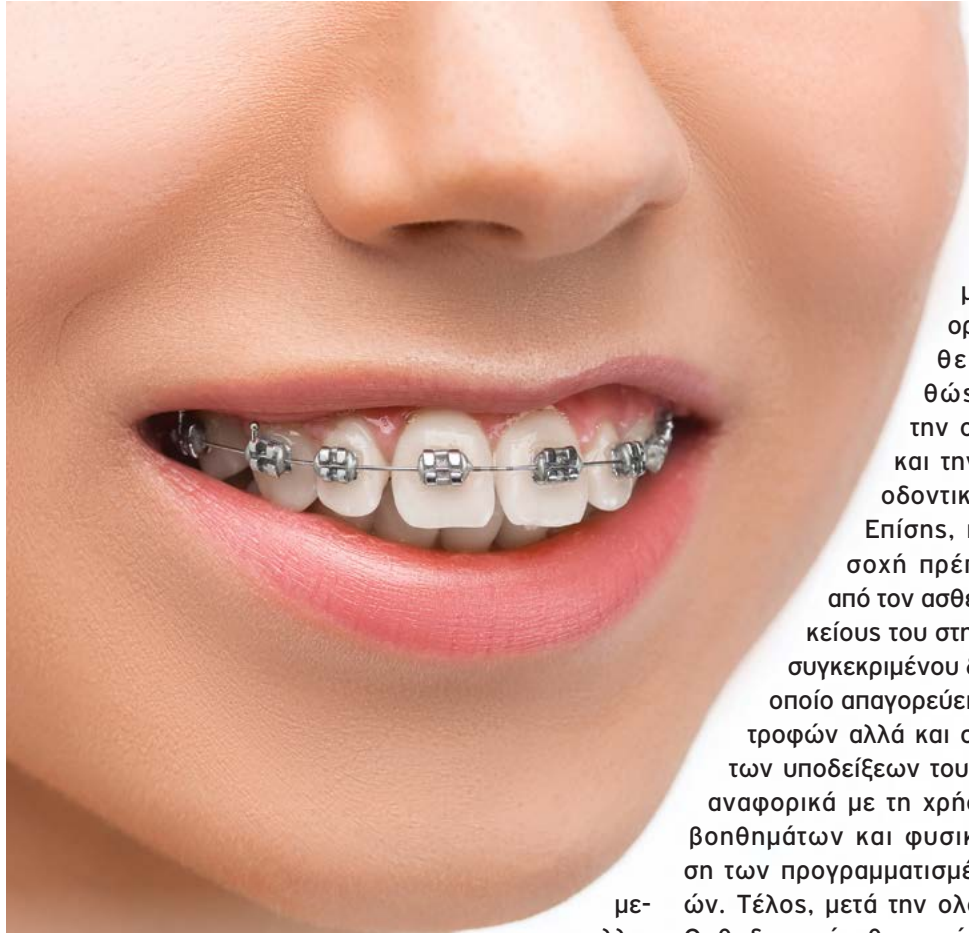
Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, αν και ετυμολογικά η ορθοδοντική θεραπεία φέρεται να αφορά μόνο τις οδοντικές δομές, εν τούτοις μπορεί να επηρεάσει, ανάλογα με τη φύση του ορθοδοντικού προβλήματος, τη σχέση των γνάθων αλλά και των μαλακών ιστών του προσώπου. Επομένως, τα θεραπευτικά οφέλη της ορθοδοντικής θεραπείας δεν περιορίζονται μόνο στη δημιουργία ενός αισθητικού χαμόγελου ή «ίσιων δοντιών», αλλά αντιθέτως επιδρούν σε σημαντικό βαθμό και στους μαλακούς ιστούς, βελτιώνοντας και την εμφάνιση του προσώπου του ασθενούς. Επιπρόσθετα, στα οφέλη της ορθοδοντικής θεραπείας εντάσσονται και η βελτίωση στις λειτουργίες του στόματος (κατάποση, μάσηση, ομιλία) αλλά και στην αναπνοή.

Η πρώτη εξέταση από ορθοδοντικό συστήνεται να γίνεται στην ηλικία των 6-7 ετών, δηλαδή στο στάδιο εκείνο που αρχίζει η απόπτωση της νεογιλής οδοντοφυΐας και η ανατολή των μόνιμων δοντιών στη στοματική κοιλότητα. Στο στάδιο αυτό, γίνεται μια πρώτη εκτίμηση, με σκοπό να διαπιστωθεί η σχέση μεταξύ των γνάθων στα τρία επίπεδα του χώρου (οριζόντιο, κατακόρυφο και εγκάρσιο), η πρόοδος ανατολής των δοντιών, το επίπεδο στοματικής υγιεινής του νεαρού ασθενούς αλλά και πιθανές βλαπτικές συνθήκες που μπορεί να έχει ο ασθενής και οι οποίες με τη σειρά τους δύνανται

να επηρεάσουν τη θέση των δοντιών και των γνάθων. Η πρώτη ορθοδοντική εξέταση δεν σημαίνει απαραίτητα και έναρξη ορθοδοντικής θεραπείας, ωστόσο είναι κρίσιμη για την έγκυρη διάγνωση και διόρθωση ή βελτίωση καταστάσεων που μπορούν μεταγενέστερα να οδηγήσουν στη δημιουργία ορθοδοντικών προβλημάτων. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη διάκριση μεταξύ του ρόλου του παιδοδοντιάτρου, ο οποίος είναι ο κατ' αρχήν αρμόδιος για τη διασφάλιση της στοματικής υγιεινής και υγείας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, και του Ορθοδοντικού, ο οποίος στοχεύει στην αλλαγή της σχετικής θέσης των δοντιών και των γνάθων.

Υπάρχει μια πληθώρα ορθοδοντικών συσκευών που είναι διαθέσιμες για την αντιμετώπιση των διάφορων ορθοδοντικών προβλημάτων. Η επιλογή της κατάλληλης συσκευής που μπορεί να χρησιμοποιηθεί εξαρτάται από την ηλικία του ασθενούς αλλά και την υφιστάμενη κατάσταση του οδοντικού φραγμού και της σύγκλεισης, δηλαδή τη φύση του ορθοδοντικού προβλήματος. Σε παιδιά ηλικίας 6-7 ετών μέχρι 11-12 ετών, οπότε και συνυπάρχουν νεογιλά και μόνιμα δόντια στον φραγμό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν κινητές ή ακίνητες συσκευές. Αυτές μπορεί να είναι είτε εξωστοματικές είτε ενδοστοματικές και έχουν στόχο την επίδραση στην αύξηση του προσώπου προς όφελος του ασθενούς, τη διακοπή διαφόρων έξεων και την προετοιμασία για ομαλή ανατολή των μόνιμων δοντιών.

Σε ασθενείς μετά το 12ο έτος της ηλικίας, όπου πλέον στον φραγμό υπάρχουν αποκλειστικά μόνιμα δόντια, χρησιμοποιούνται οι πάγιες συσκευές (τα λεγόμενα «σιδεράκια»), οι οποίες μπορεί να είναι

υγιεινή είναι απαραίτητη προϋπόθεση μιας επιτυχούς ορθοδοντικής θεραπείας, καθώς διασφαλίζει την οδοντική υγεία και την ανεμπόδιστη οδοντική μετακίνηση. Επίσης, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται από τον ασθενή και τους οικείους του στην τήρηση ενός συγκεκριμένου διαιτολογίου το οποίο απαγορεύει ορισμένα είδη τροφών αλλά και στην εφαρμογή των υποδείξεων του ορθοδοντικού αναφορικά με τη χρήση ορισμένων βοηθημάτων και φυσικά στην τήρηση των προγραμματισμένων συνεδριών. Τέλος, μετά την ολοκλήρωση της Ορθοδοντικής θεραπείας, ακολουθεί μια περίοδος συγκράτησης, στην οποία ο ασθενής παρακολουθείται κατά καθορισμένα διαστήματα από τον θεράποντά του με στόχο τον έλεγχο σταθερότητας του αποτελέσματος της θεραπείας του.

μεταλλικές ή κεραμικές («διάφανες»). Επιπροσθέτως, με στόχο την καλύτερη αισθητική των δοντιών, χρησιμοποιούνται τα τελευταία χρόνια και γλωσσικές πάγιες συσκευές.

Στην ίδια κατεύθυνση, έχει αναπτυχθεί και η τεχνολογία των διάφανων ναρθήκων, οι οποίοι σε ορισμένες περιπτώσεις μπορούν να υποκαταστήσουν τις πάγιες συσκευές.

Κατά τη διάρκεια της ορθοδοντικής θεραπείας, ανάλογα με τους θεραπευτικούς στόχους και τον ακριβή τύπο της χρησιμοποιούμενης ορθοδοντικής συσκευής, ο ασθενής οφείλει να τηρεί απαραίτητα συγκεκριμένες οδηγίες τις οποίες θα του δώσει ο θεράπων ορθοδοντικός του. Η σωστή και επιμελής στοματική

Κλείνοντας, αυτό που επισημαίνεται από τις εκάστοτε Ορθοδοντικές Επιστημονικές Εταιρείες και Συλλόγους είναι πως ο Ορθοδοντικός είναι ο Ειδικός ο οποίος, μετά την απόκτηση του πτυχίου του Οδοντιάτρου, έχει εξειδικευτεί για τουλάχιστον τρία χρόνια αποκλειστικά στη θεραπεία των ανωμαλιών της σύγκλεισης και γνωρίζει επακριβώς τα στοιχεία που του επιτρέπουν να κάνει ορθή διάγνωση και εκτίμηση της κατάστασης των φραγμών και των γνάθων και κατά συνέπεια να προτείνει το κατάλληλο εξατομικευμένο σχέδιο θεραπείας.

Στοιχεία δράσεων που υλοποιήθηκαν Ανακατασκευή/Κατασκευή/Αναβάθμιση

Ολοκληρώθηκε:

- Η κατασκευή νέου ΒΝΣ 18 νηπίων, στην Αλεξανδρούπολη (Δωρεά Ιδρύματος ΜΕΛΑ).

- Η κατασκευή 8 στρατιωτικών οικιών στη ν. Κάλυμνο.

Παράλληλα βρίσκεται σε εξέλιξη:

- Η κατασκευή 13 διαμερισμάτων ΣΟΑ στο Στρατόπεδο «ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ».

- Η κατασκευή-ανακαίνιση 77 στρατιωτικών οικιών, ανά την επικράτεια.

- Η υπό δημοπράτηση κατασκευή 13 νέων οικημάτων στην ΠΕ/ΑΣΔΥΣ.

Στο πλαίσιο της αναβάθμισης των παρεχόμενων υπηρεσιών Υγείας στο προσωπικό και τις οικογένειές του, καθώς και της βελτίωσης των συνθηκών εργασίας του ιατρικού-νοσηλευτικού προσωπικού, υλοποιήθηκαν εργασίες αναβάθμισης των υφιστάμενων εγκαταστάσεων, επιμέρους τμημάτων, βοηθητικών και εξωτερικών χώρων του 401 ΓΣΝΑ.

Κατασκευή Βρεφονηπιακού Σταθμού στο Στρατόπεδο «ΠΑΤΣΟΥΚΑ» στην Αλεξανδρούπολη.

Αγιασμός στα 8 στρατιωτικά οικήματα στη ν. Κάλυμνο.

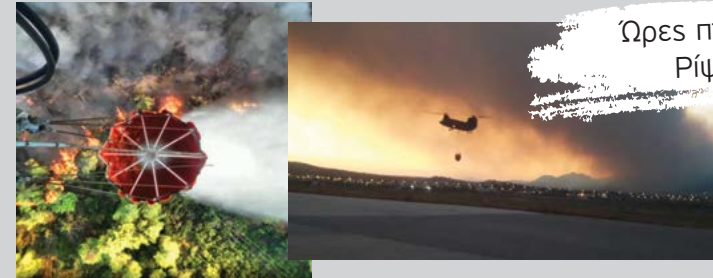
Συντήρηση-Αναβάθμιση Εξωτερικών Ιατρείων στο 401 ΓΣΝΑ. Εκτελούνται εργασίες από προσωπικό του Νοσοκομείου και της ΑΣΔΥΣ/ΔΜΧ.

Ενεργειακή Αναβάθμιση του 424 ΓΣΝΕ. Τοποθέτηση Συστήματος Ηλιακής Ψύξης και Συστήματος Τριπαραγωγής BEMS.

Κοινωνική Προσφορά Εκτέλεση αεροπυροσβέσεων

Στο πλαίσιο των δράσεων κοινωνικής προσφοράς, έχουν εκτελεστεί από την 1η Μαΐου μέχρι την 31η Οκτωβρίου 2022, 142 ώρες σε αποστολές αεροπυροσβέσεων με Ε/Π CH-47D, με 20 ρίψεις νερού.

Ώρες πτήσης: 142
Ρίψεις: 20

Εκτέλεση αεροδιακομιδών

Στο πλαίσιο των δράσεων κοινωνικής προσφοράς, έχουν εκτελεστεί από 1η Οκτωβρίου μέχρι 28 Δεκεμβρίου 2022, 171 ώρες σε αποστολές αεροδιακομιδών με Ε/Π CH-47D, NH90 και Α/Φ C-12, για τη μεταφορά συνολικά 80 ασθενών.

Ώρες πτήσης: 171
Ασθενείς: 80

Μέριμνα Προσωπικού

Με κύριο μέλημα τη στήριξη του προσωπικού και των οικογενειών του, το ΓΕΣ συνεχίζει να αφουγκράζεται τις ανησυχίες του και να υλοποιεί ενέργειες προς διευκόλυνση της καθημερινότητάς του.

Μετά από τις κατευθύνσεις της Κυβέρνησης, του ΕΟΔΥ και των εκδοθέντων σχετικών διαταγών του ΓΕΕΘΑ, εκδηλώθηκε σειρά μέτρων για την προστασία από τη μετάδοση του κορωνοϊού (COVID-19), προκειμένου να μειωθεί η διασπορά της νόσου όσο το δυνατόν περισσότερο.

Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, εγκρίθηκε η εφαρμογή μειωμένου ωραρίου εργασίας σε δικαιούχους προστάτες ΑΜΕΑ.

Σύμφωνα με την ΠαΔ 4-45/2019/ΓΕΣ/Β1/4γ (Παρουσιάσεις Αξκών-Ανθστών-Υπξκών στον κ. Α/ΓΕΣ), συνεχίστηκε η διαδικασία επικοινωνίας των στελεχών με τον κ. Α/ΓΕΣ, προς επίλυση προβλημάτων που τους απασχολούν σε προσωπικό και υπηρεσιακό επίπεδο.

Κοντά στα Στελέχη

ΓΡΑΦΕΙΟ
ΣΤΗΡΙΞΗΣ
ΣΤΕΛΕΧΩΝ

210 6555669-70
210 6555132

210 6461750

egagss@army.gr

Περισσότερα θέματα Μέριμνας Προσωπικού στην ιστοσελίδα του www.army.gr

Μήνυμα κ. Α/ΓΕΣ
για την αξία της οικογένειας και
τη σπηλίτευση
της ενδοοικογενειακής βίας

Αξιότιμα στελέχη του Στρατού Ξηράς,

Η οικογένεια, ως ο σημαντικότερος πυλώνας της ανθρώπινης ζωής, αποτελεί συμβολικά τον φάρο, που φωτίζει την πορεία του ατόμου. Είναι η ασπίδα που προστατεύει και προστατεύεται από τον άνθρωπο, καθώς ικανοποιεί τη βαθιά ανάγκη για αγάπη, ασφάλεια και εμπιστοσύνη. Καθένας από εμάς μπορεί να ανατρέξει σε στιγμές, που τον οδήγησαν να αναζητήσει τη θαλπωρή, την παρηγοριά, τη συμβουλή των οικείων του, ένα αυθεντικό βλέμμα και μια ανοιχτή αγκαλιά. Άλλωστε, η οικογένειά μας, αυτή που μας δημιούργησε αλλά και εκείνη που δημιουργήσαμε, δεν αντανάκλα παρά τις δικές μας αρχές, το ήθος και τα πιστεύω μας. Έτσι, κάθε εμπόδιο μπορεί να ξεπεραστεί, αρκεί κανείς να στηριχθεί στο αξιακό του σύστημα, σε αυτό που κληρονόμησε κι έπειτα κληροδότησε στην οικογένειά του.

Ίσως, λοιπόν, να μην υπάρχει κάτι πιο σπουδαίο από την ανθρώπινη σύνδεση, τη δημιουργία προσωπικών δεσμών. Οι ανθρώπινες σχέσεις, ωστόσο, χρειάζονται συνεχή φροντίδα, για να δένουν, να σφίγγουν και να εμπνέουν την ψυχική, πνευματική και ηθική ένωση. Ο σεβασμός, η αγάπη, η αποδοχή και η εκτίμηση αποτελούν τα βασικά συστατικά των υγιών σχέσεων και αντανακλούν τις συμπεριφορές που οφείλουμε να επιδεικνύουμε και στο οικογενειακό πλαίσιο. Όταν κανείς σέβεται τους γονείς του, εκτιμά τη σύζυγό του, στηρίζει και αγαπά τα παιδιά του, μπορεί να ζει ευτυχισμένος, πιστός σε υψηλές αρχές και αξίες, ακολουθώντας ένα μεγάλο σκοπό στη ζωή του.

Όλοι εμείς, τα υπερήφανα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων, που με συνειδητότητα υπηρετούμε έναν αντίστοιχο σπουδαίο σκοπό, οφείλουμε να στηρίζουμε τη ζωή μας σε υψηλά ιδεώδη και αρχές. Η οικογένεια, λοιπόν, απαιτεί αλλά και εμπνέει την αμέριστη προσοχή και τον σεβασμό μας, για να αντικρίσουμε την οικογενειακή ευτυχία ως ένα από τα σπουδαιότερα επιτεύγματά μας. Άλλωστε, η διαχρονικότητα της οικογένειας είναι ίσως το σημαντικότερο κίνητρο. Οι άνθρωποί μας θα αποδεικνύονται καθημερινά η στέρεα βάση μας, η αρχή και το επιστέγασμα όλων των στόχων και ονείρων μας. Μάλιστα, και στη δική μας μεγάλη οικογένεια, αυτή του Στρατού μας, χρειαζόμαστε μέλη ευτυχισμένα, στελέχη που βιώνουν μια ολοκληρωμένη προσωπική και επαγγελματική ζωή.

Σε μια εποχή που ισορροπίες δοκιμάζονται και προκλήσεις ανακύπτουν, ας κρατήσουμε την οικογένεια αλώβητη, επενδύοντας στις σχέσεις μας. Δυστυχώς, η βία και η επιθετικότητα γύρω μας μοιάζουν να αυξάνονται, αποτελώντας πλέον ένα σημαντικό κοινωνικό πρόβλημα. Ωστόσο, ας ξεκαθαρίσουμε πως η βία πρέπει να καταδικάζεται σθεναρά σε κάθε της εκδοχή. Κοινωνική, ενδοοικογενειακή και κάθε άλλου είδους βίαιη συμπεριφορά δεν χωρά στην ανθρώπινη ψυχή με ήθος και αρχές. Πόσο μάλλον, δεν μπορεί να αντιστοιχεί σε ανθρώπους υπερήφανους, που, υπηρετώντας στις Ένοπλες Δυνάμεις, ορίζουν τη ζωή τους με υψηλό φρόνημα και αξιοπρέπεια.

Αντί επιλόγου, διαλέγω να σας παραθέσω τη σκέψη μου για το τι σημαίνει –και τι οφείλει να σημαίνει– οικογένεια. Κρατήστε, λοιπόν, πως η οικογένειά μας αποτελεί τον πλούτο μας, το μοναδικό μας καταφύγιο για τις ευτυχισμένες, αλλά και τις δύσκολες στιγμές. Φροντίζοντας τις οικογενειακές σχέσεις, στην πραγματικότητα φροντίζουμε τον ίδιο μας τον εαυτό, χαρίζοντάς του τη σημαντικότερη ευτυχία, την οικογενειακή ευτυχία.

Αντιστράτηγος Χαράλαμπος Λαλούσης
Αρχηγός

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΣΥΓΧΑΙΡΩ

το παρακάτω στρατιωτικό προσωπικό του Γ΄ Βρεφονηπιακού Σταθμού Αθηνών που στελέχωσε την ομάδα εργασίας για την εκπόνηση του Εγχειριδίου «Οδηγός Φροντίδας Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης Παιδιών Βρεφικής Ηλικίας»

• *Αιχη (ΥΝ) Ελένη Βασιλοπούλου του Ιωάννη, Διερια του ΒΝΣ • Ασμχο (ΥΝ) Αγγελική Νικολοπούλου του Ηλία • Τχη (ΥΙ) Ζαφείρη Μανίκα του Γεωργίου • Επγό (ΥΝ) Ελένη Παπαϊωάννου του Αθανασίου • Ανθστη (ΕΣΧ) Νικόλαο Χρηστάκη του Αναστασίου • Εσμία (ΟΒΡΕ) Αικατερίνη Τσιγάρα του Ευαγγέλου • ΕΠΟΠ Λχία (ΥΤ) Σοφία Ρόσσιου του Γεωργίου • ΕΠΟΠ Λχία (ΠΖ) Σοφία Μπούρμπουλα του Γεωργίου,*

διότι με ιδιαίτερο ζήλο και αφοσίωση, μη φειδόμενοι κόπου και χρόνου, διενήργησαν και συνέβαλαν στην ολοκλήρωση και υποβολή του υπόψη Εγχειριδίου.

***

ΣΥΓΧΑΙΡΩ

το παρακάτω στρατιωτικό προσωπικό του ΓΕΣ/ΔΜΧ

• *Σχη (ΜΧ) Αριστομένη Κυριαζή του Δημητρίου • Μ. Αλχία (ΜΧ) Χρήστο Μπίτσιο του Φωτίου,*

διότι με ιδιαίτερο ζήλο και αφοσίωση, μη φειδόμενοι κόπου και χρόνου, συνέταξαν την αναθεώρηση του ΤΕ 10-252/1984/ΓΕΣ/3ο ΕΓ «Τεχνικό Εγχειρίδιο Εγκεκριμένων Έργων Οχύρωσης», το οποίο συμβάλλει στην ισχυροποίηση των Τοποθεσιών Άμυνας, συνεκτιμώντας τις καταλυτικές αλλαγές στις εκθρικές δυνατότητες προσβολής των Μόνιμων Έργων Οχύρωσης και την ένταξη νέων Έργων.

***

ΣΥΓΧΑΙΡΩ

το παρακάτω στρατιωτικό προσωπικό του 301 ΠΕΒ

• *ΕΜΘ Ανθστη (ΤΧ) Νεκτάριο Μιχέλη του Ιωάννου • ΕΠΟΠ Επχία (ΤΧ) Ιωάννη Περδικούλη του Αναστασίου • ΕΠΟΠ Λχία (ΤΧ) Μιχαήλ Πετράκο του Πέτρου,*

διότι με ιδιαίτερο ζήλο και αφοσίωση, μη φειδόμενοι κόπου και χρόνου, συνέβαλαν στην ολοκλήρωση με επιτυχία της επισκευής ενός ένσφαιρου εδράνου κύλισης πύργου πυροβόλου Μ109, μέσω προσπορισμού απαρτίων από δύο ακατάλληλα προς χρήση ένσφαιρα έδρανα.

***

ΣΥΓΧΑΙΡΩ

την ΕΠΟΠ Λχία (ΜΧ) Ευαγγελία Βεζυρέα του Γεωργίου, της Δυνάμει του 747 ΕΤΜΧ,

διότι περισυνέλλεξε και στη συνέχεια επέστρεψε άμεσα τσάντα με χρήματα και αριθμό τραπεζικών καρτών στον κάτοχό της, αποσπώντας τα ευμενή σχόλια της τοπικής κοινωνίας και του τοπικού Ηλεκτρονικού Τύπου.

***

ΑΠΟΝΕΜΩ

Εύφημη Μνεία στον

ΕΜΘ Αλχία (ΥΤ) Γεώργιο Ελευθεριάδη του Ιορδάνη, της Δύναμει του ΤΥΛΠ/ΔΥΒ,

διότι συμμετείχε μέχρι σήμερα σε περισσότερες από 20 εθελοντικές αιμοδοσίες.

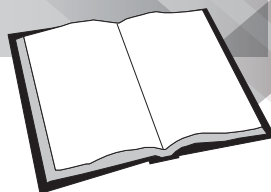
***

-0-
ΑΡΧΗΓΟΣ ΓΕΣ
Χαράλαμπος Λαλούσης
Αντιστράτηγος

Στρατιωτικές εκδόσεις

ΣΤΟΥΣ ΠΙΝΑΚΕΣ που ακολουθούν περιλαμβάνονται συγγράμματα γενικών και ειδικών γνώσεων επί στρατιωτικών και εγκυκλοπαιδικών θεμάτων Ελλήνων και ξένων συγγραφέων, αντίτυπα των οποίων διατίθενται προς πώληση.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ	ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	ΑΣΙΑ €
1	84	Ιστορία Σταυροφοριών, Τόμος Γ΄	1976	1,76
2	92	Προβλήματα Πολέμου στην Αρχαία Ελλάδα	1981	1,76
3	97	Ήπειρος Προμαχούσα	1982	1,76
4	100	Γ΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (Τζον Χάκκετ)	1983	2,34
5	108	Ο Επιτήδειος Ουδέτερος	1985	2,34
6	110	Παντουρκισμός	1986	1,76
7	111	Το δικαίωμα να είσαι άνθρωπος, Τόμος Γ΄	1986	2,06
8	113	Ιστορία Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, Τόμος Α΄	1988	1,76
9	116	Διοίκηση και Ηγεσία (Δνση Μελετών ΓΕΣ)	1988	0,88
10	117	Πρακτικές Οδηγίες Δκσης Μικρών Κλιμακίων (Δνση Μελετών ΓΕΣ)	1988	0,30
11	118	Διοικητική (Management)	1988	0,58
12	121	Οι Γερμανικές Εκστρατείες στα Βαλκάνια (Κέντρο Ιστορίας των Η.Π.Α.) (Μετάφραση - Απόδοση Αντγου ε.α. Νικόλαου Κολόμβρα)	1994	1,76
13	122	Προσωπικός Υπολογιστής	1989	0,58
14	125	Οι Επικίνδυνοι Άνδρες, Τόμος Α΄ (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτόπουλου)	1994	5,86
15	126	Οι Επικίνδυνοι Άνδρες, Τόμος Β΄ (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτόπουλου)	1995	5,86
16	128	Το Ημερολόγιο μιας Καταστροφής (Μετάφραση Υπτγου ε.α. Κων/νου Κανακάρη)	1996	4,10
17	129	Στρατιωτική Επιθεώρηση 1883-1884	1995	2,94
18	130	Θεματικό Ευρετήριο Μελετών Στρατιωτικής Επιθεώρησης και Συγγραμάτων 1981-1995	1996	2,94
19	132	Διεθνείς Συμφωνίες, Συνθήκες και Συμβάσεις (Υπτγου Γεωργίου Γκορέζη)	2000	1,76
20	133	Ο Πόλεμος και οι Άνθρωποι (Στγού Dereney) Ανατύπωση Εκδόσεως της Στρατιωτικής Επιθεώρησης Ιουλίου 1939	1998	8,8
21	134	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων 1828-1998, Τόμος Α΄ (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτόπουλου)	1997	4,7
22	135	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων 1828-1998, Τόμος Β΄ (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτόπουλου)	1998	4,7

23	136	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων 1828-1998, Τόμος Γ΄ (Αντγου ε.α. Χρήστου Φωτόπουλου)	1998	4,70
24	137	Πακτωλός γνώσεων, παροιμιών και γνωμικών	2000	2,94
25	138	Εγχειρίδιο του Καλού Διοικητού (Αντγου ε.α. Νομικού Θεοδώρου Λ. Γούλα)	2000	2,94
26	139	Θεματικό Ευρετήριο Μελετών (1991-2001) & Ευρετήριο Συμπληρωματικών Εκδόσεων (1991-2001)	2002	8,00
27	ΔΙΑΦ. 2	Το Σύνταγμα της Ελλάδος	1986	0,16
28	ΔΙΑΦ. 21	«Ωδές» του Α. Κάλβου	1992	14,68
29	ΔΙΑΦ. 29	Ήμμεσος Στρατηγική (Β. Η. Liddell Hart)	2001	5,86

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΕΣ/ΔΙΣ (ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ)

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ	ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	ΑΣΙΑ €
1	1	Ο Μακεδονικός Αγώνας και τα γεγονότα στη Θράκη (1904-1908)	1988	7,04
2	2	Επιχ/σεις κατά των Τούρκων σε Μακεδονία και ν. Αιγαίου 1912 (Α΄)	1988	4,70
3	3	Επιχειρήσεις κατά των Τούρκων στην Ήπειρο (1912/13) (Β΄)	1992	6,96
4	4	Ο Ελληνικός Στρατός κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους (1912/14) (Γ΄)	1992	9,40
5	5	Επίτομη Ιστορία Βαλκανικών Πολέμων (1912/13)	1987	3,52
6	8	Η Ελλάς και ο Πόλεμος στα Βαλκάνια	1958	3,18
7	9	Η συμμετοχή της Ελλάδας στον Πόλεμο (1914-1918)	2012	4,18
8	10	Επίτομη Ιστορία της Συμμετοχής του Ελληνικού Στρατού στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο	1994	6,46
9	11	Το Ελληνικό Εκστρατευτικό Σώμα στη Μεσημβρινή Ρωσία (1919)	1955	14,88
10	13	Ο Ελληνικός Στρατός στη Σμύρνη	1957	4,94
11	14	Επιχειρήσεις Φιλαδέλφειας - Προύσσης - Ουσάκ	1957	4,10
12	15	Επιχειρήσεις Φιλαδέλφειας - Προύσσης - Ουσάκ (σχεδιαγράμματα)	1957	2,34
13	16	Επιθετικά Επιχειρήσεις Δεκ 1920-Μαρ 1921	1957	3,52
14	16	Επιθετικά Επιχειρήσεις Δεκ 1920-Μαρ 1921	1963	19,22
15	17	Επιχειρήσεις Ιουνίου-Ιουλίου 1921	2012	5,50
16	18	Επιχειρήσεις προς Άγκυρα (Μέρος Α΄) 1921	1965	5,42
17	18	Επιχειρήσεις προς Άγκυρα (Μέρος Α΄) 1921	2012	3,52
18	19	Επιχειρήσεις προς Άγκυρα (Μέρος Β΄) 1921	1965	3,52
19	20	Τα προ της Τουρκικής Επιθέσεως γεγονότα Σεπ 1921-Αυγ 1922	2012	4,88
20	21	Το Τέλος της Μικρασιατικής Εκστρατείας, Τόμος Α΄ (Υποχωρ. Αγώνες Α΄ και Β΄ Σ.Σ.)	2012	6,44
21	22	Το Τέλος της Μικρασιατικής Εκστρατείας, Τόμος Β΄	2012	5,00
22	23	Επιχειρήσεις εις Θράκη (1919-1923)	1969	19,50
23	27	Αίτια και Αφορμές Ελληνοϊταλικού Πολέμου	2016	3,70
24	28	Ιταλική Εισβολή 1940	2012	6,12

25	29	Ελληνική Αντεπίθεση 1940	2012	4,22
26	30	Χειμερινές Επιχειρήσεις - Ιταλική Επίθεση Μάρτιος 1941	2012	3,48
27	31	Αγώνες εις Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (1940/41)	1956	3,52
28	31	Αγώνες εις Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (1940/41)	2012	5,60
29	32	Το Τέλος μιας Εποποιίας Απρίλιος 1941	1959	29,24
30	33	Η Μάχη της Κρήτης 1941	1961	4,40
31	33	Η Μάχη της Κρήτης 1941	2012	3,52
32	34	Επίτομη Ιστορία Ελλ./Ιταλ.-Ελλ./Γερμ. Πολέμου (1940-1941)	2012	3,24
33	40	Το Ελληνικό Εκστρατευτικό Σώμα στην Κορέα 1950/55	2017	4,92
34	45	Η Υγειονομική Υπηρεσία κατά τη Μικρασιατική Εκστρατεία (1919/22)	2012	4,34
35	46	Η προς Πόλεμον Προπαρασκευή του Ελληνικού Στρατού (1923-1940)	1969	21,92
36	47	Ανεφοδιασμοί-Μεταφοράι κατά τη Μικρασιατική Εκστρατεία (1919/22)	1967	5,28
37	48	Εφοδιασμοί του Στρατού σε Όπλα και Πυρ/κά ΠΖ-ΠΒ (1940/41)	1982	2,34
38	49	Η Υγειονομική Υπηρεσία κατά τον Πόλεμο 1940/41	1982	1,76
39	50	Ευρετήριο Πολεμικών Γεγονότων Ελληνικού Έθνους	1989	4,10
40	51	Αγώνες και Νεκροί του Ελληνικού Στρατού, 1940/45	1989	15,84
41	56	Ο Ελληνοτουρκικός Πόλεμος 1897	1993	6,46
42	57	Η Ειρηνευτική Αποστολή στη Σομαλία	1996	4,98
43	58	Ο Ελληνικός Στρατός στη Μέση Ανατολή 1941/45 (Ελ Αλαμείν-Ρίμνι-Αιγαίο)	1996	5,28
44	59	Αρχεία Εθνικής Αντίστασης (1941-1944), (8 τόμοι-συνολική τιμή)	1998	56,00
45	60	Αρχεία Εμφυλίου Πολέμου (1944-1949), (16 τόμοι-συνολική τιμή)	1998	104,00
46	61	Ιστορία του Ελληνικού Στρατού	1997	4,70
47	62	Η Ελληνική Δύναμη στην Αλβανία (ΕΛΔΑΛ) (Απρ-Αυγ 1997)	1998	4,70
48	63	A Concise History of the Balkan Wars 1912-1913	1998	5,86
49	64	An Index of Events in the Military History of Greek Nation	1998	5,86
50	65	An Abridged History of the Greek-Italian & Greek-German War 1940/41	1997	5,86
51	66	Ο Βορειοπαιρωτικός Αγώνας	1997	5,86
52	67	A concise history of the participation of the hellenic army in the first world war 1914-1918	1999	6,74
53	68	History of the Hellenic Army 1821-1997	1999	8,5
54	69	Στρατιωτική Οργάνωση & Πολεμική Τέχνη των Αρχαίων Ελλήνων	1999	19,36
55	71	Η Συνοπτική Ιστορία του Γενικού Επιτελείου Στρατού (1901-2001)	2001	13,86
56	73	Επίτομη Ιστορία της Εκστρατείας στη Μικρά Ασία 1919-1922	2002	17,30
57	73	Επίτομη Ιστορία της Εκστρατείας στη Μικρά Ασία 1919-1922	2012	4,26
58	74	The Battle Of Crete	2002	20,14
59	75	Η Υγειονομική Υπηρεσία κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους 1912-1913	2002	15,04
60	76	The struggle for Macedonia and the events in Thrace 1904-1908	2003	12,80
61	77	A Concise History of the Campaign in M. Asia 1919/22	2004	32,40
62	78	Ιστορικές Ονομασίες Ενεργών Συνταγμάτων και Ταξιαρχιών (ΠΖ-ΤΘ-ΕΔ)	2004	24,80

63	79	Ιστορία της Οργάνωσης του Ελληνικού Στρατού 1821-1954	2006	22,00
64	80	Ο Οπλισμός του Ελληνικού Στρατού (1866-2004)	2008	10,96
65	81	Ευρετήριο Αρχείου Καποδιστριακής Περιόδου: Στρατιωτικά Τεκμήρια (1827-1833)	2007	2,54
66	82	Concise History of the Hellenic Army General Staff	2007	8,70
67	83	Η Σημασία των Ιστορικών Αρχείων στην Αντικειμενική Συγγραφή της Ιστορίας-Φορείς που τηρούν Ιστορικά Αρχεία-Διαδικασίες Πρόσβασης στο Αρχειακό Υλικό	2009	3,78
68	84	Οι Ελληνοαμερικανοί Εθελοντές στην Εθνική Αντίσταση	2012	3,12
69	85	Η Συμβολή της Ελλάδας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο	2009	8,32
70	86	Οι πολιτικοστρατιωτικές σχέσεις Ελλάδας-Γαλλίας	2011	2,40
71	87	Οι κυριότερες μάχες του Ελληνικού Στρατού (1897-1955)	2012	2,42
72	88	Μνήμες Πολέμου 1897-1974	2012	7,28
73	89	Επιχείρηση Καλάβρυτα	2012	1,44
74	90	Στρατιωτική Οργάνωση και Πολεμική Τέχνη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας	2013	6,62
75	91	Πρακτικά Ημερίδας για τα 100 Χρόνια από την Έναρξη των Βαλκανικών Πολέμων	2013	6,80
76	92	Το Εκστρατευτικό Σώμα της Ελλάδας στην Κορέα, (1950-1955), Τόμος Β΄, Συμπληρωματικοί Πίνακες Προσωπικού	2014	1,36
77	93	Σέξτου Ιουλίου Φροντίνου Στρατηγήματα	2015	1,92
78	301	The Northern Epirus Struggle	2002	13,58
79	94	The Warrior 's Ethos, the National Psyche and Soldiery	2016	3,58
80	95	Ο Ελληνικός Στρατός κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, Τόμος Α΄	2017	3,50
81	96	Ο Ελληνικός Στρατός κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, Τόμος Β΄	2019	4,10
82	97	The Hellenic Expeditionary Force in Korea (1950-55)	2020	9,08
83	98	Lemnos Island, Armistice of Mudros and the end of World War	2021	6,10
84	99	Τα καταφύγια της Αττικής 1936-1956, Τόμος Α΄	2021	31,42
85	100	Τα Απομνημονεύματα του Βλαδίμηρου Κολοκοτρώνη	2022	12,52

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να προμηθευθούν, κατόπιν συνεννόησης, τις παραπάνω εκδόσεις όλο το έτος –εκτός από τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο– από τα παρακάτω σημεία:

- ΤΥΕΣ/Β΄ Δνση, Λ. Μεσογείων 227-231, ΣΤΓ 1020 (Στρατόπεδο Παπάγου), τηλ: 210 655 2673.
- Γραφείο Ενημέρωσης Κοινού, Λ. Μεσογείων 227-231 (Υπουργείο Εθνικής Άμυνας), τηλ: 210 659 8661, 210 659 8666.
- ΕΚΕΜΣ Αθήνας (τηλ: 210 765 2478, 210 767 5495).
- Στρατιωτικό Πρατήριο 1ης Στρατιάς.
- Στρατιωτικά Πρατήρια Κοζάνης, Βέροιας, Θεσσαλονίκης & Ξάνθης.

Στο στρατιωτικό και πολιτικό προσωπικό του ΥΕΘΑ, τα συγγράμματα διατίθενται με έκπτωση 50% επί της τιμής, σύμφωνα με το Αριθμ. Φ. 900/489223 Σ. 626, άρθρο 2.